From Wikisource

AMINTIRI DIN COPILĂRIE

Autor: Ion Creangă
Anul: 1880 – 1881

Dedicaţie d-şoarei L.M.

I

Stau câteodată şi-mi aduc aminte ce vremi şi ce oameni mai erau în părţile noastre pe când începusem şi eu, drăgăliţă-Doamne, a mă ridica băieţaş la casa părinţilor mei, în satul Humuleşti, din târg drept peste apa Neamţului; sat mare şi vesel, împărţit în trei părţi, care se ţin tot de una: Vatra satului, Delenii şi Bejenii. Ş-apoi Humuleştii, şi pe vremea aceea, nu erau numai aşa, un sat de oameni fără căpătâi, ci sat vechi răzăşesc, întemeiat în toată puterea cuvântului: cu gospodari tot unul şi unul, cu flăcăi voinici şi fete mândre, care ştiau a învârti şi hora, dar şi suveica, de vuia satul de vatale în toate părţile; cu biserică frumoasă şi nişte preoţi şi dascăli şi poporeni ca aceia, de făceau mare cinste satului lor. Şi părintele Ioan de sub deal, Doamne, ce om vrednic şi cu bunătate mai era! Prin îndemnul său, ce mai pomi s-au pus în ţintirim, care era îngrădit cu zăplaz de bârne, streşinit cu şindilă, şi ce chilie durată s-a făcut la poarta bisericii pentru şcoală; ş-apoi, să fi văzut pe neobositul părinte cum umbla prin sat din casă în casă, împreună cu bădiţa Vasile a Ilioaei, dascălul bisericii, un holtei zdravăn, frumos şi voinic, şi sfătuia pe oameni să-şi dea copiii la învăţătură. Şi unde nu s-au adunat o mulţime de băieţi şi fete la şcoală, între care eram şi eu, un băiat prizărit, ruşinos şi fricos şi de umbra mea. Şi cea dintâi şcolăriţă a fost însăşi Smărăndiţa popii,

o zgâtie de copilă ageră la minte şi aşa de silitoare, de întrecea mai pe toţi băieţii şi din carte, dar şi din nebunii. Însă părintele mai în toată ziua da pe la şcoală şi vedea ce se petrece... Şi ne pomenim într-una din zile că părintele vine la şcoală şi ne aduce un scaun nou şi lung, şi după ce-a întrebat de dascăl, care cum ne purtăm, a stat puţin pe gânduri, apoi a pus nume scaunului Calul Balan şi l-a lăsat în şcoală. În altă zi ne trezim că iar vine părintele la şcoală, cu moş Fotea, cojocarul satului, care ne aduce, dar de şcoală nouă, un drăguţ de biciuşor de curele, împletit frumos, şi părintele îi pune nume Sfântul Nicolai, după cum este şi hramul bisericii din Humuleşti... Apoi pofteşte pe moş Fotea că, dacă i-or mai pica ceva curele bune, să mai facă aşa, din când în când, câte unul, şi ceva mai grosuţ, dacă se poate... Bădiţa Vasile a zâmbit atunci, iară noi, şcolarii, am rămas cu ochii holbaţi unii la alţii. Şi a pus părintele pravilă şi a zis că în toată sâmbăta să se procitească băieţii şi fetele, adică să asculte dascălul pe fiecare de tot ce-a învăţat peste săptămână; şi câte greşeli va face să i le însemne cu cărbune pe ceva, iar la urma urmelor, de fiecare greşeală să-i ardă şcolarului câte un sfânt-Nicolai. Atunci copila părintelui, cum era sprinţară şi plină de incuri, a bufnit în râs. Păcatul ei, sărmana!

— Ia, poftim de încalecă pe Balan, jupâneasă! zise părintele, de tot posomorât, să facem pocinog sfântului Nicolai cel din cui. Şi cu toată stăruinţa lui Moş Fotea şi a lui bădiţa Vasile, Smărăndiţa a mâncat papara, şi pe urmă şedea cu mâinile la ochi şi plângea ca o mireasă, de sărea cămăşa de pe dânsa. Noi, când am văzut asta, am rămas înlemniţi. Iar părintele, ba azi, ba mâine, aducând pitaci şi colaci din biserică, a împărţit la fiecare, de ne-a îmblânzit, şi treaba mergea strună; băieţii schimbau tabla în toate zilele, şi sâmbăta procitanie. Nu-i vorbă, că noi tot ne făceam felul, aşa, câteodată; căci, din băţul în care era aşezată fila cu cruce-ajută şi buchile scrise de bădiţa Vasile

pentru fiecare, am ajuns la trătaţi, de la trătaţi la ceaslov, ş-apoi, dă, Doamne, bine! în lipsa părintelui şi a dascălului intram în ţintirim, ţineam ceaslovul deschis, şi, cum erau filele cam unse, trăgeau muştele şi bondarii la ele, şi, când clămpăneam ceaslovul, câte zece – douăzeci de suflete prăpădeam deodată; potop era pe capul muştelor! Într-una din zile, ce-i vine părintelui, ne caută ceasloavele şi, când le vede aşa sângerate cum erau, îşi pune mâinile în cap de necaz. Şi cum află pricina, începe a ne pofti pe fiecare la Balan şi a ne mângâia cu sfântul ierarh Nicolai pentru durerile cuvioaselor muşte şi ale cuvioşilor bondari, care din pricina noastră au pătimit. Nu trece mult după asta, şi-ntr-o zi, prin luna lui mai, aproape de Moşi, îndeamnă păcatul pe bădiţa Vasile tântul, că mai bine nu i-oi zice, să pună pe unul, Nic-a lui Costache, să mă procitească. Nică, băiat mai mare şi înaintat în învăţătură până la genunchiul broaştei, era sfădit cu mine din pricina Smărăndiţei popii, căreia, cu toată părerea mea de rău, i-am tras într-o zi o bleandă, pentru că nu-mi da pace să prind muşte… Şi Nică începe să mă asculte; şi mă ascultă el, şi mă ascultă, şi unde nu s-apucă de însemnat la greşeli cu ghiotura pe o draniţă: una, două, trei, până la douăzeci şi nouă. Măi!!! s-a trecut de şagă, zic eu, în gândul meu; încă nu m-a gătit de ascultat, şi câte au să mai fie! Şi unde n-a început a mi se face negru pe dinaintea ochilor şi a tremura de mânios… Ei, ei! acu-i acu. Ce-i de făcut, măi Nică? îmi zic eu în mine. Şi mă uitam pe furiş la uşa mântuirii şi tot scăpăram din picioare, aşteptând cu neastâmpăr să vină un lainic de şcolar de afară, căci era poruncă să nu ieşim câte doi deodată; şi-mi crăpa măseaua-n gură când vedeam că nu mai vine, să mă scutesc de călăria lui Balan şi de blagoslovenia lui Nicolai, făcătorul de vânătăi. Dar adevăratul sfânt Nicolai se vede că a ştiut de ştirea mea, că numai iaca ce intră afurisitul de băiat în şcoală. Atunci eu, cu voie, fără voie, plec spre uşă, ies repede şi nu mă

mai încurc primprejurul şcolii, ci o iau la sănătoasa spre casă. Şi când mă uit înapoi, doi hojmălăi se şi luaseră după mine; şi unde nu încep a fugi de-mi scăpărau picioarele; şi trec pe lângă casa noastră, şi nu intru acasă, ci cotigesc în stânga şi intru în ograda unui megieş al nostru, şi din ogradă în ocol, şi din ocol în grădina cu păpuşoi, care erau chiar atunci prăşiţi de-al doilea, şi băieţii după mine; şi, până să mă ajungă, eu, de frică, cine ştie cum, am izbutit de m-am îngropat în ţărnă la rădăcina unui păpuşoi. Şi Nic-a lui Costache, duşmanul meu, şi cu Toader a Catincăi, alt hojmălău, au trecut pe lângă mine vorbind cu mare ciudă; şi se vede că i-a orbit Dumnezeu de nu m-au putut găbui. Şi de la o vreme, nemaiauzind nicio foşnitură de păpuşoi, nicio scurmătură de găină, am ţâşnit odată cu ţărna-n cap, şi tiva la mama acasă, şi am început a-i spune, cu lacrimi, că nu mă mai duc la şcoală, măcar să ştiu bine că m-or omorî! A doua zi însă a venit părintele pe la noi, s-a înţeles cu tata, m-au luat ei cu binişorul şi m-au dus iar la şcoală. Că, dă, e păcat să rămâi fără leac de învăţătură, zicea părintele; doar ai trecut de bucheludeazla şi bucheriţazdra: eşti acum la ceaslov, şi mâine-poimâine ai să treci la psaltire, care este cheia tuturor învăţăturilor, şi, mai ştii cum vine vremea? poate să te faci şi popă aici, la biserica Sfântului Nicolai, că eu pentru voi mă strădănuiesc. Am o singură fată ş-oi vedea eu pe cine mi-oi alege de ginere. Hei, hei! când aud eu de popă şi de Smărăndiţa popii, las muştele în pace şi-mi iau alte gânduri, alte măsuri: încep a mă da la scris, şi la făcut cădelniţa în biserică, şi la ţinut isonul, de parcă eram băiat. Şi părintele mă ia la dragoste, şi Smărăndiţa începe din când în când a mă fura cu ochiul, şi bădiţa Vasile mă pune să ascult pe alţii, şi altă făină se macină acum la moară. Nic-a lui Costache, cel răguşit, balcâz şi răutăcios, nu mai avea stăpânire asupra mea. Dar nu-i cum gândeşte omul, ci-i cum vrea Domnul. Într-una din zile, şi chiar în

ziua de Sfântul Foca, scoate vornicul din sat pe oameni la o clacă de dres drumul. Se zicea că are să treacă Vodă pe acolo spre mănăstiri. Şi bădiţa Vasile n-are ce lucra? Hai şi noi, măi băieţi, să dăm ajutor la drum, să nu zică Vodă, când a trece pe aici, că satul nostru e mai leneş decât alte sate. Şi ne luăm noi de la şcoală şi ne ducem cu toţii. Şi care săpau cu cazmalele, care cărau cu tărăboanţele, care cu căruţele, care cu coveţile, în sfârşit, lucrau oamenii cu tragere de inimă. Iar vornicul Nic-a Petricăi, cu paznicul, vătămanul şi câţiva nespălaţi de mazili se purtau printre oameni de colo până colo, şi când deodată numai iaca vedem în prund câţiva oameni claie peste grămadă, şi unul din ei mugind puternic. Ce să fie acolo? ziceau oamenii, alergând care de care din toate părţile. Pe bădiţa Vasile îl prinsese la oaste cu arcanul, îl cetluiau acum zdravăn şi-l puneau în cătuşe, să-l trimită la Piatra... Iaca pentru ce scosese atunci vornicul oamenii la clacă. Aşa, cu amăgele, se prindeau pe vremea aceea flăcăii la oaste... Afurisită privelişte mai fu şi asta! Flăcăii ceilalţi pe dată s-au făcut nevăzuţi, iară noi, copiii, ne-am întors plângând pe la casele noastre. Afurisit să fie câinerul de vornic, şi cum a ars el inima unei mame, aşa să-i ardă inima Sfântul Foca de astăzi, lui şi tuturor părtaşilor săi! blestemau femeile din sat, cu lacrimi de foc, în toate părţile. Iar mama lui bădiţa Vasile îşi petrecea băiatul la Piatra, bocindu-l ca pe un mort! Las, mamă, că lumea asta nu-i numai cât se vede cu ochii, zicea bădiţa Vasile mângâind-o; şi în oaste trăieşte omul bine, dacă este vrednic. Oştean a fost şi Sfântul Gheorghe, şi sfântul Dimitrie, şi alţi sfinţi mucenici, care au pătimit pentru dragostea lui Hristos, măcar de-am fi şi noi ca dânşii! Ei, ei! pe bădiţa Vasile l-am pierdut; s-a dus unde i-a fost scris. Şi părintele Ioan umbla acum cu pletele în vânt să găsească alt dascăl, dar n-a mai găsit un bădiţa Vasile, cuminte, harnic şi ruşinos ca o fată mare. Era în sat şi dascălul Iordache, fârnâitul de la strana

mare, dar ce ţi-i bun? Ştia şi el glasurile pe dinafară de biserică, nu-i vorbă, dar clămpănea de bătrân ce era; ş-apoi mai avea şi darul suptului… Aşadar, şcoala a rămas pustie pentru o bucată de vreme, şi câţiva dintre noi, care ne ţineam de părintele Ioan, calea-valea: biserica deschide pe om. Duminicile bâzâiam la strană, şi hârşti! câte-un colac! Şi, când veneau cele două ajunuri, câte treizeci-patruzeci de băieţi fugeau înaintea popii, de rupeam omătul de la o casă la alta, şi la Crăciun nechezam ca mânzii, iar la Bobotează strigam chiraleisa de clocotea satul. Şi, când ajungea popa, noi ne aşezam în două rânduri şi-i deschideam calea, iară el îşi trăgea barba şi zicea cu mândrie către gazdă:

— Aiştia-s mânzii popii, fiule. Nişte zile mari ca aceste le aşteaptă şi ei, cu mare bucurie, tot anul. Gătitu-le-aţi ceva bob fiert, găluşte, turte cu julfă şi vărzare? Gătit, cinstite părinte; poftim de ne blagosloviţi casa şi masa şi poftim de mai şedeţi, să ne şadă peţitorii. Când auzeam noi de masă, tăbăram pe dânsa, ş-apoi, aţine-te, gură! Vorba ceea: De plăcinte râde gura, de vărzare, şi mai tare. Ce să faci, că doar numai de două ori pe an este ajunul! Ba la un loc, mi-aduc aminte, ne-am grămădit aşa de tare şi am răsturnat masa omului, cu bucate cu tot, în mijlocul casei, de i-am dogorit obrazul părintelui de ruşine. Dar el tot cu bunătate:

— De unde nu-i, de-acolo nu se varsă, fiilor; însă mai multă băgare de seamă nu strică! apoi la hramul bisericii se ţinea praznicul câte-o săptămână încheiată, şi numai să fi avut pântece unde să pui coliva şi bucatele, atât de multe erau. Şi dascăli, şi popi, şi vlădici, şi de tot soiul de oameni, din toate părţile, se adunau la hramul bisericii din Humuleşti, şi toţi ieşau mulţumiţi. Ba şi pe la casele oamenilor se ospătau o mulţime de străini. Şi mama, Dumnezeu s-o ierte, straşnic se mai bucura când se întâmplau oaspeţi la casa noastră şi avea prilej să-şi

împartă pâinea cu dânşii.

— Ori mi-or da feciorii după moarte de pomană, ori ba, mai bine să-mi dau eu cu mâna mea. Că, oricum ar fi, tot îs mai aproape dinţii decât părinţii. S-au văzut de acestea! Şi când învăţam eu la şcoală, mama învăţa cu mine acasă şi citea acum la ceaslov, la psaltire şi Alexandria mai bine decât mine, şi se bucura grozav când vedea că mă trag la carte. Din partea tatii, care ades îmi zicea în bătaie de joc: Logofete, brânza-n cui, lapte acru-n călămări, chiu şi vai prin buzunări! puteam să rămân cum era mai bine: Nic-a lui Ştefan a Petrei, om de treabă şi gospodar în Humuleşti. Vorba ceea:

Decât codaş în oraş.

Mai bine-n satul tău fruntaş.

Mama însă era în stare să toarcă-n furcă, şi să învăţ mai departe. Şi tot cihăia mama pe tata să mă mai dea undeva la şcoală, căci auz zise ea spunând la biserică, în Parâmei, că omul învăţat înţelept va fi şi pe cel neînvăţat slugă-l va avea. Şi afară de aceasta, babele care trag pe fundul sitei în 41 de bobi, toţi zodierii şi cărturăresele pe la care căutase pentru mine şi femeile bisericoase din sat îi băgase mamei o mulţime de bazaconii în cap, care de care mai ciudate: ba că am să petrec între oameni mari, ba că-s plin de noroc, ca broasca de păr, ba că am un glas de înger, şi multe alte minunăţii, încât mama, în slăbăciunea ei pentru mine, ajunsese a crede că am să ies un al doilea Cucuzel, podoaba creştinătăţii, care scotea lacrimi din orice inimă împietrită, aduna lumea de pe lume în pustiul codrilor şi veselea întreaga făptură cu viersul său. Doamne, măi femeie, Doamne, multă minte-ţi mai trebuie! zicea tata, văzând-o aşa de ahotnică pentru mine. Dac-ar fi să iasă toţi învăţaţi, după cum socoţi tu, n-ar mai avea cine să ne tragă ciubotele. N-ai auzit că unul cică s-a dus odată bou la Paris, unde-a fi acolo, şi a venit vacă? Oare Grigore a lui Petre Lucăi de la noi din sat pe la şcoli a învăţat, de

ştie a spune atâtea bongoase şi conocăria pe la nunţi? Nu vezi tu că, dacă nu-i glagore-n cap, nu-i, şi pace bună!

— Aşa a fi, n-a fi aşa, zise mama, vreau să-mi fac băiatul popă, ce ai tu?

— Numaidecât popă, zise tata. Auzi, măi! Nu-l vezi că-i o tigoare de băiat, cobăit şi leneş, de n-are pereche? Dimineaţa, până-l scoli, îţi stupeşti sufletul. Cum îl scoli, cere demâncare. Cât îi mic, prinde muşte cu ceaslovul şi toată ziulica bate prundurile după scăldat, în loc să pască cei cârlani şi să-mi dea ajutor la trebi, după cât îl ajută puterea. Iarna, pe gheaţă şi la săniuş. Tu, cu şcoala ta, l-ai deprins cu năravi. Când s-a face mai mărişor, are să înceapă a-i mirosi a catrinţă, şi cu astă rânduială n-am să am folos de el niciodată. Şi după cum am cinste a vă spune, multă vorbă s-a făcut între tata şi mama pentru mine, până ce a venit în vara aceea, pe la august, şi cinstita holeră de la ’48 şi a început a secera prin Humuleşti în dreapta şi în stânga, de se auzea numai chiu şi vai în toate părţile. Şi eu, neastâmpărat cum eram, ba ieşeam la pârlaz, când trecea cu mortul pe la poarta noastră şi-l boscorodeam cu cimilitura:

Chiţigaie, gaie, ce ai în tigaie?
Papa puilor duc în valea socialor.
Ferice de gangur, că şede într-un vârf de soc
Şi se roagă rugului şi se-nchină cucului!
Nici pentru mine, nici pentru tine.
Ci pentru budihacea de la groapă.

Să-i dai vacă de vacă şi doi boi să tacă, ba îl petreceam până la biserică şi apoi veneam acasă cu sânul încărcat de covrigi, mere turture, nuci poleite, roşcove şi smochine din pomul mortului, de se încruceau tata şi mama când mă vedeau cu dânsele. Şi ca să mă scape de belea, m-au trimis la stână în dumbrava Agapiei, lângă podul Cărăgiţei, unde erau şi oile noastre, să şed acolo până s-a mai potoli bolişteа. Însă peste noapte a şi dat

holera peste mine şi m-a frământat şi m-a zgârcit cârcel; şi-mi ardea sufletul în mine de sete, şi ciobanii şi baciul habar n-aveau de asta, numai se întorceau pe ceea parte în ţipetele mele şi horăiau mereu. Iară eu mă târâiam cum puteam până la fântână, în dosul stânei, şi pe nimică pe ceas beam câte-un cofăiel întreg de apă. Pot zice că în noaptea aceea la fântână mi-a fost masul, şi n-am închis ochii nici cât ai scăpăra din amânar. Abia despre ziuă s-a îndurat Vasile Bordeianu, strungarul nostru, de s-a dus în Humuleşti, cale de două ceasuri cu piciorul, şi a înştiinţat pe tata, de a venit cu căruţa şi m-a luat acasă. Şi pe drum, necontenit ceream apă, iar tata mă amâna cu momele de la o fântână la alta, până a dat Dumnezeu de am ajuns în Humuleşti. Şi, când colo, doftorii satului, moş Vasile Ţandură şi altul, nu-mi aduc aminte, erau la noi acasă şi prăjeau pe foc într-un ceaun mare nişte hoştine cu său; şi după ce mi-au tras o frecătură bună cu oţet şi leuştean, mi-aduc aminte ca acum, au întins hoştinele ferbincioase pe o pânzătură şi m-au înfăşat cu ele peste tot, ca pe un copil; şi nu pot şti cât a fi trecut la mijloc până ce am adormit mort, şi d-abia a doua zi pe la toacă m-am trezit, sănătos ca toţi sănătoşii; Dumnezeu să odihnească pe moş Ţandură şi pe tovarăşul său! Şi, vorba ceea: Lucrul rău nu piere cu una, cu două. Până-n seară, am şi colindat mai tot satul, ba şi pe la scăldat am tras o raită, cu prietenul meu Chiriac al lui Goian, un lainic şi un pierde-vară ca şi mine. Dar tata nu mi-a mai zis atunci nimica; m-a lăsat în voia mea pentru o bucată de vreme. Peste iarnă, mama iar s-a pus pe capul tatii, să mă dea undeva la şcoală. Dar tata spunea că nu mai are bani de dat pentru mine.

— Lui dascălul Vasile a Vasilcăi (în plăteam numai câte un sorocovăţ pe lună. Iar postoronca de dascălul Simeon Fosa din Ţuţuieni, numai pentru că vorbeşte mai în tâlcuri decât alţii şi sfârcâieşte toată ziua la tabac, cere câte trei husăşi pe lună; auzi vorbă! Nu face băiatul ista

atâţia husăşi, cu straie cu tot, câţi am dat eu pentru dânsul până acum! Când a mai auzit mama şi asta, s-a făcut foc.

— Sărmane omule! Dacă nu ştii boabă de carte, cum ai să mă înţelegi? Când tragi sorocoveţii la musteaţă, de ce nu te olicăieşti atâta? Petre Todosiicăi, crâşmarul nostru, aşă-i că ţi-a mâncat nouă sute de lei? Vasile Roibu din Bejeni, mai pe-atâţia, şi alţii câţi? Ruştei lui Valică şi Măriucăi lui Onofrei găseşti să le dai şi să le răsdai? Ştiu eu, să nu crezi că doarme Smaranda, dormire-ai somnul cel de veci să dormi! Şi pentru băiat n-ai de unde da? Măi omule, măi! Ai să te duci în fundul iadului, şi n-are să aibă cine te scoate, dacă nu te-i sili să-ţi faci un băiat popă! De spovedanie fugi ca dracul de tămâie. La biserică mergi din Paşti în Paşti. Aşa cauţi tu de suflet?

— Ian taci, măi femeie, că biserica-i în inima omului, şi dacă voi muri, tot la biserică am să şed, zise tata; nu mai face şi tu atâta vorbă, ca fariseul cel făţarnic. Bate-te mai bine cu mâna peste gură şi zi ca vameşul: Doamne, milostiv fii mie, păcătoasei, care-mi tot îmbălorez gura pe bărbat degeaba. În sfârşit, cât s-a bălăbănit mama cu tata din pricina mea, tot pe-amamei a rămas; căci într-o duminică, prin cârneleaga, a venit tatul mamei, bunicu-meu David Creangă din Pipirig, la noi şi, văzând cearta iscată între tata şi mama din pricina mea, a zis:

— Las, măi Ştefane şi Smărănducă, nu vă mai îngrijiţi atâta; că azi e duminică, mâine luni şi zi de târg, dar marţi, de-om ajunge cu sănătate, am să iau nepotul cu mine şi am să-l duc la Broşteni, cu Dumitru al meu, la profesorul Nicolai Nanu de la şcoala lui Baloş, şi-ţi vedea voi ce-a scoate el din băiat; că de ceilalţi băieţi ai mei, Vasile şi Gheorghe, am rămas tare mulţumit cât au învăţat acolo. De douăzeci şi mai bine de ani, de când port vornicia în Pipirig, am dus-o cam anevoie numai cu răbuşul. Ce folos că citesc orice carte bisericească; dacă nu ştii a însemna măcar câtuşi de cât, e greu. Însă de când mi-au venit

băieţii de la învăţătură, îmi ţin socoteala ban cu ban şi huzuresc de bine; acum zic şi eu că poţi duce vornicia pe viaţă, fără să te simţi. Zău, mare pomană şi-a mai făcut Alecu Baloş cu şcoala ceea a lui, cine vrea să înţeleagă! Şi, Doamne, peste ce profesor înţelept şi iscusit a dat! Aşa vorbeşte de blând şi primeşte cu bunătate pe fiecare, de ţi-i mai mare dragul să te duci la el! Ferice de părinţii care l-au născut, că bun suflet de om este, n-am ce zice! Şi mai ales pentru noi, ţăranii munteni, este o mare facere de bine. Când am venit eu cu tata şi cu fraţii mei, Petrea şi Vasile şi Nică, din Ardeal în Pipirig, acum şaizeci de ani trecuţi, unde se pomeneau şcoli ca a lui Baloş în Moldova? Doar la Iaşi să fi fost aşa ceva şi la Mănăstirea Neamţului, pe vremea lui mitropolitu Iacob, care era oleacă de cimotie cu noi, de pe Ciubuc Clopotarul de la Mănăstirea Neamţului, bunicul mâne-ta, Smărandă, al cărui nume stă scris şi astăzi pe clopotul bisericii din Pipirig. Ciubuc Clopotarul tot din Ardeal ştia puţină carte, ca şi mine; şi apoi a pribegit de-acolo, ca şi noi, s-a tras cu bucatele încoace, ca şi moş Dediu din Vânători şi alţi mocani, din pricina papistaşiei mai mult, pe cât ştiu eu. Şi atât era de cuprins, de s-au umplut munţii: Hălăuca, Piatra lui Iepure, Bărnariul, Contărelul şi Boampele, până dincolo peste Pătru-Vodă, de turmele şi tamazlâcurile lui. Şi se pomeneşte că Ciubuc era om de omenie; fiecare oaspe ce trăgea la odaia lui era primit cu dragă inimă şi ospătat cu îndestulare. Şi se dusese vestea în toate părţile despre bunătatea şi bogăţia sa. Până şi Vodă cic-ar fi tras odată în gazdă la Ciubuc, şi întrebându-l cu cine mai ţine atâta amar de bucate, el ar fi răspuns: Cu cei slabi de minte şi tari de virtute, măria-ta. Atunci Vodă nu s-a putut stăpâni de mirare, spunându-ind: Ia, aista-i om, zic şi eu; de-ar fi mulţi ca dânsul în domnia mea, puţină lipsă ar duce ţara la nevoi! Şi l-a bătut Vodă cu mâna pe umăr, zicându-i: Moşule, să ştii că de azi înainte eşti omul meu, şi la domnie

ţi-i deschisă uşa orişicând. Şi de atunci i-a mers lui Ciubuc numele de omul lui Vodă, încât şi până astăzi un deal, în partea despre Plotunul, unde era mai mult aşezarea lui Ciubuc, se cheamă Dealul Omului. Pe acest deal, Smarandă, am fugit în vremea zaverei, cu mă-ta, cu tine şi cu frate-tău Ioan, de frica unei cete de turci, care se bătuse chiar atunci cu volintirii la Secu şi apoi se îndreptară spre Pipirig, după jefuit. Iar pe soră-ta Ioana, de grăbit ce-am fost, o uitasem acasă, pe prispă, în albiuţă. Şi mă-ta, când a dat de copilă că nu-i, a început a-şi smulge părul din cap şi a boci înnăduşit, zicând: Vai de mine şi de mine, copila mea, au străpuns-o turcii! Eu însă m-am suit în vârful unui brad şi, cum am văzut că apucă turcii spre Plotinul, m-am azvârlit fără sine pe părul unui cal, am alergat acasă şi, când colo, am găsit copila teafără, însă răsturnată cu albiuţa de nişte porci, care grohăiau împrejurul ei, cât pe ce să o rupă. Iar pe la capătul albiuţei am găsit câteva rubele puse de turci, se vede, la capul copilei. Atunci am luat copila şi, de bucurie, nici nu ştiu când am ajuns cu dânsa la mă-ta, în Dealul Omului. Şi după ce mi-am venit puţin în sine, am zis şi eu în amărăciune, ca mulţi înainte de mine: cei care n-au copii nu ştiu ce-i necazul. Bună minte mai au unii, în felul acesta, de nu se însoară! Şi unul dintr-aceştia a fost şi Ciubuc mocanul, care, neavând femeie, nici copii, ce i-a venit mai târziu, de evlavia cea multă ce avea, sau din alte împrejurări, a închinat toată averea sa Mănăstirii Neamţului, şi el s-a călugărit, mai cu toţi haidăii lui, făcând multe pomeniri cât a fost în viaţă. Iar astăzi petrece în linişte lângă zidurile mănăstirii, Dumnezeu să-l ierte şi să-l odihnească întru împărăţia cerească! Căci şi noi ca mâine avem a ne duce acolo! Aşa-i că voi habar n-aveţi de toate aceste, de nu v-aş fi spus eu? zise bunicul oftând.

— Nu-i rău, măi Ştefane, să ştie şi băiatul tău oleacă de carte, nu numaidecât pentru popie, cum chiteşte

Smaranda, că şi popia are multe năcăfale, e greu de purtat. Şi decât n-a fi cum se cade, mai bine să nu fie. Dar cartea îţi aduce şi oarecare mângâiere. Eu, să nu fi ştiut a citi, de mult aş fi înnebunit, câte am avut pe capul meu. Însă deschid Vieţile sfinţilor şi văd atâtea şi atâtea şi zic: Doamne, multă răbdare ai dat aleşilor tăi! Ale noastre sunt flori la ureche pe lângă cele ce spune în cărţi. Ş-apoi, să fie cineva de tot bou, încă nu este bine. Din cărţi culegi multă înţelepciune, şi, la dreptul vorbind, nu eşti numai aşa, o vacă de muls pentru fiecare. Băiatul văd că are ţinere de minte şi, numai după cât a învăţat, cântă şi citeşte cât se poate de bine. De aceste şi altele ca aceste a vorbit bunicul David cu mama şi cu tata, mai toată noaptea, duminica spre luni şi luni spre marţi; căci la noi mânea când venea din Pipirig la târg să-şi cumpere cele trebuitoare. Iar marţi dis-dimineaţă puse tarniţile şi desagii pe cai şi, legându-i frumuşel cu căpăstrul: pe cel de-al doilea de coada celui întâi, pe cel de-al treilea de coada celui al doilea, pe cel de-al patrulea de coada celui al treilea, cum îi leagă muntenii, a zis:

— Ei, măi Ştefane şi Smărănducă, mai rămâneţi cu sănătate, că eu m-am dusu-m-am. Hai, nepoate, gata eşti?

— Gata, bunicule, haidem, zisei, necăjindu-mă cu nişte costiţe de porc afumate şi cu nişte cârnaţi fripţi, ce mi-i pusese mama dinainte. Şi, luându-mi rămas bun de la părinţi, am purces cu bunicul spre Pipirig. Şi era un pui de ger în dimineaţa aceea, de crăpau lemnele! Şi din sus de Vânători, cum treceam puntea peste apa Neamţului, bunicul în urmă, cu caii de căpăstru, şi eu înainte, mi-au lunecat ciubotele şi am căzut în Ozană cât mi ţi-i băiatul! Noroc de bunicul! Şi scroambele iestea a voastre îs pocite, zise el scoţându-mă repede, murat până la piele şi îngheţat hăt bine, căci năboise apa în toate părţile; şi iute mi-a scos ciubotele din picioare, că se făcuse bocnă. Opinca-i bună, săraca! îţi şede piciorul hodinit, şi la ger huzureşti cu

dânsa. Şi până a vorbit aceste, eram şi învelit într-o saricǎ ghiţoasă de Caşina, băgat într-o desagă pe cal, purces pe drum, şi hai la Pipirig. Şi când m-a văzut bunica în ce hal mă aflam, ghemuit în desagă, ca un pui de bogdaproste, cât pe ce să se prăpădească plângând. Încă n-am văzut aşa femeie, să plângă de toate cele: era miloasă din cale-afară. Carne de vită nu mânca în viaţă, tot din astă pricină; şi când se ducea sărbătoarea la biserică, bocea toţi morţii din ţintirim, fie rudă, fie străin, fără deosebire. Bunicul însă era aşezat la mintea lui, îşi căuta de trebi cum ştia el şi lăsa pe bunica într-ale sale, ca un cap de femeie ce se găsea.

— Oi, Doamne, Davide, cum nu te mai astâmperi; de ce-ai scos băiatul din casă pe vremea asta?

— Ca să te miri tu, Nastasie, zise bunicul, scoţând o piele de porc sălbatic din cămară şi croind câte-o pereche de opinci pentru Dumitru şi pentru mine; apoi le-a îngruzit frumos şi a petrecut câte-o pereche de aţă neagră de păr de cal prin cele nojiţe. Şi a treia zi după asta, dându-ne schimburi şi câte două perechi de obiele de suman alb, ne-am încălţat cu opincile binişor şi, sărutând mâna bunicăi, am luat-o prin Boboieşti, iar cu bunicul şi cu Dumitru, fratele mamei cel mai mic, şi suind pe la fundul Hălăucii, am ajuns după un târziu în Fărcaşa, unde ne-a fost şi masul, împreună cu părintele Dumitru de la Pârăul Cârjei, care avea o guşă la gât cât o ploscă de cele mari şi gârâia dintr-însa ca dintr-un cimpoi, de n-am putut închide ochii de răul său mai toată noaptea. Nu era vinovat bietul preot, şi, după cum spunea şi el, e mai rău de cei ce au guşă încap decât de cei ce o poartă pe dinafară… A doua zi am purces din Fărcaşa pe la Borca spre Pârăul Cârjei şi Cotârgaş, până ce am ajuns şi la Broşteni. Şi după ce ne-a aşezat bunicul în gazdă, cu toată cheltuiala lui, la una Irinuca, apoi ne-a dus pe la profesor şi pe la biserică, de ne-a închinat pe la icoane, şi pe urmă ne-a lăsat cu

sănătate şi s-a întors acasă, trimiţându-ne din când în când cele trebuitoare. Şi satul Broştenii fiind împrăştiat, mai ca toate satele de la munte, nu se ruşinau lupul şi ursul a se arăta ziua-miaza-mare prin el; o casă ici, sub tihăraia asta, alta dincolo de Bistriţă, sub altă tihăraie, mă rog, unde i-a venit omului îndemână să şi-o facă. Şi Irinuca avea o cocioabă veche de bârne, cu ferestrele cât palma, acoperită cu scânduri, îngrădită cu răzlogi de brad şi aşezată chiar sub munte, pe malul stâng al Bistriţei, aproape de pod. Irinuca era o femeie nici tânără, nici tocmai bătrână; avea bărbat, şi o fată balcâză şi lălâie, deţi era frică să înnoptezi cu dânsa în casă. Noroc numai că de luni dimineaţa şi până sâmbătă seara n-o mai vedeai; se ducea cu tată-său în munte, la făcut ferestrea, şi lucra toată săptămâna ca un bărbat pentru nimica toată; doi oameni cu doi boi, la vreme de iarnă, abia îşi puteau scoate mămăliga. Ba la mulţi se întâmpla de veneau sâmbătă noaptea câte cu un picior frânt sau cu boii stâlciţi, şi aceasta le era câştig pe deasupra. Cocioaba de pe malul stâng al Bistriţei, bărbatul, fata şi boii din pădure, un ţap şi două capre slabe şi râioase, ce dormeau pururea în tindă, era toată averea Irinucăi. Dar şi asta-i o avere, când e omul sănătos. Însă ce mă priveşte? Mai bine să ne căutăm de ale noastre. Noi, cum a plecat bunicul, a doua zi ne-am dus la şcoală; şi văzând profesorul că purtam plete, a poruncit unuia dintre şcolari să ne tundă. Când am auzit noi una ca asta, am început a plânge cu zece rânduri de lacrimi şi a ne ruga de toţi Dumnezeii să nu ne sluţească. Dar ţi-ai găsit; profesorul a stat lângă noi, până ce ne-a tuns chilug. Apoi ne-a pus în rând cu ceilalţi şcolari şi ne-a dat de învăţat, după puterea noastră, între una-alta, şi îngerul a strigat, pe dinafară. Şi am dus-o noi aşa până pe la Mezii-Păresii. Şi unde nu ne trezim într-o bună dimineaţă plini ciucuri de râie căprească de la caprele Irinucăi! Ei, ei! ce-i de făcut? Dascălul nu ne mai primea în şcoală, Irinuca nu

ne putea vindeca, pe bunicul n-avea cine-l înştiinţa, merindele erau pe sfârşit, rău de noi! Nu ştiu cum se întâmplă, că, aproape de Buna-vestire, unde nu dă o căldură ca aceea, şi se topeşte omătul, şi curg pâraiele, şi se umflă Bistriţa din mal în mal, decât pe ce să ia casa Irinucăi. Şi noi, pe căldurile celea, ne ungeam cu leşie tulbure, şedeam afară la soare cu pielea goală, până se usca cenuşa pe noi, şi apoi ne băgam în Bistriţa de ne scăldam. Aşa ne învăţase o babă să facem, ca să ne treacă de râie. Vă puteţi închipui ce va să zică a te scălda în Bistriţa, la Broşteni, de două ori pe zi, tocmai în postul cel mare! Şi nici tu junghi, nici tu friguri, nici altă boală nu s-a lipit de noi, dar nici de râie n-am scăpat. Vorba ceea: Se ţine ca râia de om. Într-o zi, fiind Irinuca dusă în sat şi având obicei a şedea uitată, ca fata vătămanului, noi n-avem ce lucra? Ne suim pe munte, la deal de casa ei, câte c-o bucată de răzlog în mână, şi cum curgeau pâraiele grozav, mai ales unul alb cum îi laptele, ne pune dracul de urnim o stâncă din locul ei, care era numai întinată, şi unde nu porneşte stânca la vale, săltând tot mai sus de un stat de om; şi trece prin gardul şi prin tinda Irinucăi, pe la capre, şi se duce drept în Bistriţa, de clocotea apa! Asta era în sâmbăta lui Lazăr, pe la amiază. Ei, ei! ce-i de făcut? Gardul şi casa femeii dărâmate la pământ, o capră ruptă în bucăţi, nu-i lucru de şagă. Uitasem acum şi râie şi tot de spaimă.

— Strânge repede ce mai ai, până când nu vine baba, şi hai să fugim cu pluta ceea la frate-meu Vasile, în Borca, zise Dumitru, căci plutele începură a umbla. Înşfăcăm noi te miri ce mai aveam, ne ducem degrabă la plută, şi plutaşii, de cuvânt, şi pornesc. Ce-a fi zis Irinuca, în urma noastră, ce n-a fi zis, nu ştiu; dar ştiu atâta, că eram cu gheaţa-n spate, de frică, pân-am ajuns la Borca, unde ne-a fost şi masul. Iar a doua zi, în duminica de Florii, dis-dimineaţă am plecat din Borca pe Plaiul-Bătrân, împreună

cu doi plăieşi călări, spre Pipirig. Era o zi frumoasă în duminica aceea, şi plăieşii spuneau că n-au mai apucat aşa primăvară devreme de când îs ei. Eu cu Dumitru însă o duceam într-un cântec, strângând viorele şi toporaşi de pe lângă plai, şi mergeam tot zburdând şi hârjonindu-ne, de parcă nu eram noi râioşii din Broşteni, care făcusem atâta bucurie la casa Irinucăi. Şi mergând noi tot aşa, cam pe la amiază, deodată s-a schimbat vremea cea frumoasă într-o vijelie cumplită, să răstoarne brazii la pământ, nu altă ceva! Pesemne baba Dochia nu-şi lepădase toate cojoacele. Începe a bura, apoi o întoarce în lapoviţă, pe urmă o dă în frig şi ninsoare cumsecade şi, într-un buc, ne astupă drumul de nu ştiai încotro să mergi. Şi tot ninsoare şi pâclă până la pământ, de nu se vedea om pe om alături fiind.

— Aşă-i că s-a deocheat vremea? zise unul dintre plăieşi oftând. Mă miram eu să fi mâncat lupul iarna asta aşa de in pripă. De pe la înţărcători am prăpădit drumul. De-acum s-o luăm de-a chioara, şi unde ne-a fi scris, acolo vom ieşi.

— I-auziţi glasul unui cucoş, zise celălalt plăieş. Haideţi să apucăm într-acolo şi poate să ieşim în sat undeva. Şi ne coborâm noi, şi ne tot coborâm, cu mare greutate, pe nişte povârnişuri primejdioase, şi ne încurcăm printre ciritei de brad, şi caii lunecau şi se duceau de-a rostogolul, şi eu cu Dumitru mergeam zgribuliţi şi plângeam în pumni de frig; şi plăieşii numai icneau şi-şi muşcau buzele de necaz; şi omătul se pusese pe une locuri până la brâu, şi începuse a înnopta când am ajuns într-o fundătură de munţi, unde se auzea răsunând glasul unui pârăuaş ce venea, ca şi noi, din deal în vale, prăvălindu-se şi izbindu-se de cele stânci fără voinţa sa… Numai atâta, că el a trecut mai departe în drumul său, iar noi am stat pe loc şi am pus-o de mămăligă, fără apă. Ei, măi băieţi, ia amu trageţi la aghioase, zise un plăieş, scăpărând şi dând foc unui brad.

— Ce ţi-i scris în frunte ţi-i pus; chef şi voie bună, zise celălalt scoţând o hrincă îngheţată din desagi, pârpălind-o pe jăratic şi dându-ne şi nouă câte-o harchină. Şi aşa luneca hrinca aceea de uşor pe gât, parcă era unsă cu unt! După ce ne-am pus bine-rău gura la cale, ne-am covrigit împrejurul focului; şi deasupra ninsoare, dedesubt udeală; pe-o parte îngheţai, pe una te frigeai, ca la vremea şi locul acela. Şi tot chinuindu-ne aşa, era să ne pască alt păcat: cât pe ce să ne toropească bradul aprins, de nu băga de seamă unul dintre plăieşi. Pesemne blestemul Irinucăi ne ajunsese. În sfârşit, se face ziuă şi, după ce ne spălăm cu omăt şi ne închinăm după obiceiul creştinesc, apoi pornim cu plăieşii la deal, pe unde ne coborâsem. Ninsoarea mai încetase, şi după multă trudă am găsit drumul; şi hai, hai! hai, hai! către seară am ajuns la bunicul David din Pipirig. Şi când ne-a văzut bunica, de bucurie a şi tras un bocet.

— David al meu are de gând să mă bage de vie în mormânt, cu apucăturile lui, cum văd eu. Încă ce rană-i pe dânşii, sărmanii băieţi! Cum i-a mâncat râia prin străini, mititeii! Şi după ce ne-a căinat şi ne-a plâns bunica, după obiceiul ei, şi după ce ne-a dat demâncare tot ce avea mai bun şi ne-a îndopat bine, degrabă s-a dus în cămară, a scos un ulcior cu dohot de mesteacăn, ne-a uns peste tot trupul din creştet până în tălpi şi apoi ne-a culcat pe cuptor la căldură. Şi tot aşa ne-a uns de câte două-trei ori pe zi cu noapte, până ce în Vinerea-Seacă ne-am trezit vindecaţi taftă. Dar până atunci a venit şi veste de la Broşteni despre stricăciunea ce făcusem, şi bunicul, fără vorbă, a mulţumit pe Irinuca cu patru galbeni. Apoi, în Sâmbăta Paştilor, m-a trimis la părinţi acasă la Humuleşti. Şi în ziua de Paşti am tras un îngerul a strigat la biserică, de au rămas toţi oamenii cu gurile căscate la mine. Şi mamei îi venea să mă înghită de bucurie. Şi părintele Ioan m-a pus la masă cu dânsul, şi Smărăndiţaa ciocnit o mulţime de ouă roşii cu mine. Şi bucurie peste bucurie venea pe capul meu. Iar la

învierea a doua nu mi-a mai mers aşa de bine, căci toate fetele din sat, venind la biserică şi unele din ele fiind mai drăcoase, cum au dat cu ochii de mine, le-a şi bufnit râsul, şi au început a-mi zice: Tunsul felegunsul, tunsul felegunsul, câinii după dânsul!

Bucureşti, 1880, septembrie

[editează]

II

Nu ştiu alţii cum sunt, dar eu, când mă gândesc la locul naşterii mele, la casa părintească din Humuleşti, la stâlpul hornului unde lega mama o şfară cu motocei la capăt, de crăpau mâţele jucându-se cu ei, la prichiciul vetrei cel humuit, de care mă ţineam când începusem a merge copăcel, la cuptorul pe care mă ascundeam, când ne jucam noi, băieţii, de-a mijoarca, şi la alte jocuri şi jucării pline de hazul şi farmecul copilăresc, parcă-mi saltă şi acum inima de bucurie! Şi, Doamne, frumos era pe atunci, căci şi părinţii, şi fraţii şi surorile îmi erau sănătoşi, şi casa ne era îndestulată, şi copiii şi copilele megieşilor erau de-a pururea în petrecere cu noi, şi toate îmi mergeau după plac, fără leac de supărare, de parcă era toată lumea a mea! Şi eu eram vesel ca vremea cea bună şi şturlubatic şi copilăros ca vântul în tulburarea sa. Şi mama, care era vestită pentru năzdrăvăniile sale, îmi zicea cu zâmbet uneori, când începea a se ivi soarele dintre nori după o ploaie îndelungată: Ieşi, copile cu părul bălan, afară şi râde la soare, doar s-a îndrepta vremea şi vremea se îndrepta după râsul meu... Ştia, vezi bine, soarele cu cine are de-a face, căci eram feciorul mamei, care şi ea cu adevărat că ştia a face multe şi mari minunăţii: alunga nourii cei negri de pe deasupra satului nostru şi abătea grindina în alte părţi, înfigând toporul în pământ, afară, dinaintea uşii; închega apa numai cu două picioare de vacă, de se încrucea lumea de mirare; bătea pământul, sau peretele, sau vreun lemn, de care mă păleam lacap, la

mână sau la picior, zicând: Na, na! şi îndată-mi trecea durerea… când vuia în sobă tăciunele aprins, care se zice că face a vânt şi vreme rea, sau când ţiuia tăciunele, despre care se zice că te vorbeşte cineva de rău, mama îl mustra acolo, în vatra focului, şi-l buchisa cu cleştele, să se mai potolească duşmanul; şi mai mult decât atâta: oleacă ce nu-i venea mamei la socoteală căutătura mea, îndată pregătea, cu degetul îmbălat, puţină tină din colbul adunat pe opsasul încălţării ori, mai în grabă, lua funingine de la gura sobei, zicând: Cum nu se deoache călcâiul sau gura sobei, aşa să nu mi se deoache copilaşul şi-mi făcea apoi câte-un benchi boghet în frunte, ca să nu-şi prăpădească odorul!… şi altele multe încă făcea… Aşa era mama în vremea copilăriei mele, plină de minunăţii, pe cât mi-aduc aminte; şi-mi aduc bine aminte, căci braţele ei m-au legănat când îi sugeam ţâţa cea dulce şi mă alintam la sânu-i, gângurind şi uitându-mă în ochii-i cu drag! Şi sânge din sângele ei şi carne din carnea ei am împrumutat, şi a vorbi de la dânsa am învăţat. Iar înţelepciunea de la Dumnezeu, când vine vremea de a pricepe omul ce-i bine şi ce-i rău. Dar vremea trecea cu amăgeli, şi eu creşteam pe nesimţite, şi tot alte gânduri îmi zburau prin cap, şi alte plăceri mi se deşteptau în suflet, şi, în loc de înţelepciune, mă făceam tot mai neastâmpărat, şi dorul meu era acum nemărginit; căci sprinţar şi înşelător este gândul omului, pe ale cărui aripi te poartă dorul necontenit şi nu te lasă în pace, până ce intri în mormânt! Însă vai de omul care se ia pe gânduri! Uite cum te trage pe furiş apa la adânc, şi din veselia cea mai mare cazi deodată în urâcioasa întristare! Hai mai bine despre copilărie să povestim, căci ea singură este veselă şi nevinovată. Şi, drept vorbind, acesta-i adevărul. Ce-i pasă copilului când mama şi tata se gândesc la neajunsurile vieţii, la ce poate să le aducă ziua de mâine, sau că-i frământă alte gânduri pline de îngrijire. Copilul, încălecat pe băţul său, gândeşte că se află călare

pe un cal de cei mai straşnici, pe care aleargă, cuvoie bună, şi-l bate cu biciul şi-l struneşte cu tot dinadinsul, şi răcneşte la el din toată inima, de-ţi ia auzul; şi de cade jos, crede că l-a trântit calul, şi pe băţ îşi descarcă mânia în toată puterea cuvântului... Aşa eram eu la vârsta cea fericită, şi aşa cred că au fost toţi copiii, de când îi lumea asta şi pământul, măcar să zică cine ce-a zice. Când mama nu mai putea de obosită şi se lăsa câte oleacă ziua, să se odihnească, noi, băieţii, tocmai atunci ridicam casa în slăvi. Când venea tata noaptea de la pădure din Dumesnicu, îngheţat de frig şi plin de promoroacă, noi îl speriam sărindu-i în spate pe întuneric. Şi el, cât era de ostenit, ne prindea câte pe unul, ca la baba-oarba, ne ridica în grindă, zicând: tâta mare! şi ne săruta mereu pe fiecare. Iar după ce se aprindea opaiţul, şi tata se punea să mănânce, noi scoteam mâţele de prin ocniţe şi cotruţă şi le flocăiam şi le şmotream dinaintea lui, de le mergea colbul; şi nu puteau scăpa bietele mâţe din mâinile noastre până ce nu ne zgâriau şi ne stupeau ca pe noi.

— Încă te uiţi la ei, bărbate, zicea mama, şi le dai paiale! Aşă-i?... Ha, ha! bine v-au mai făcut, pughibale spurcate ce sunteţi! Că nicio lighioaie nu se poate aciua pe lângă casă de răul vostru. Iaca, dacă nu v-am săcelat astăzi, faceţi otrocol prin cele mâţe şi daţi la om ca câinii prin băţ. Ara! d-apoi aveţi la ştiinţă că vă prea întreceţi cu dedeochiul! Acuşi iau varga din coardă şi vă croiesc de vă merg petecele!

— Ia lasă-i şi tu, măi nevastă, lasă-i, că se bucură şi ei de venirea mea, zicea tata, dându-ne huţa. Ce le pasă? Lemne la trunchi sunt; slănină şi făină în pod este de-a volna; brânză în puţină, asemene; curechi în poloboc, slavă Domnului! Numai de-ar fi sănătoşi să mănânce şi să se joace acum, cât îs mititei; că le-a trece lor zburdăciunea când or fi mai mari şi i-or lua grijile înainte; nu te teme, că n-or scăpa de asta. Ş-apoi nu ştii că este-o vorbă: Dacă-i

copil, să se joace; dacă-i cal, să tragă; şi dacă-i popă, să citească…

— Ţie, omule, zise mama, aşa ţi-i a zice, că nu şezi cu dânşii în casă toată ziulica, să-ţi scoată peri albi, mânca-i-ar pământul să-i mănânce, Doamne, iartă-mă! De-ar mai veni vara, să se mai joace şi pe-afară, că m-am săturat de ei ca de mere pădureţe! Câte drăcării levin în cap, toate le fac. Când începe a toca la biserică, Zahei al tău cel cuminte fuga şi el afară şi începe a toca în stative, de pârâie pereţii casei şi duduie fereştile. Iar stropşitul de Ion, cu talanca de la oi, cu cleştele şi cu vătrarul, face o hodorogeală şi un tărăboi, de-ţi ia auzul. Apoi îşi pun câte-o ţoală în spate şi câte-un coif de hârtie în cap şi cântă aleluia şi Doamne miluieşte, popa prinde peşte, de te scot din casă. Şi asta în toate zilele de câte două-trei ori, de-ţi vine, câteodată, să-i coşeşti în bătaie, dac-ai sta să te potriveşti lor.

— Poi dă, măi femeie, tot eşti tu bisericoasă, de s-a dus vestea; încaltea ţi-au făcut şi băieţii biserică aici pe loc, după cheful tău, măcar că-ţi intră biserica în casă, de departe ce-i… De-amu puneţi-vă pe făcut privigheri de toată noaptea şi parascovenii câte vă place, măi băieţi; dacă vi-i voia să vă dea mă-ta în toate zilele numai colaci de cei unşi cu miere de la Patruzeci de sfinţi şi colivă cu miez de nucă.

— Ei, apoi! minte ai, omule? Mă miram eu, de ce-s şi ei aşa de cuminţi, mititeii; că tu le dai nas şi le ţii hangul. Ia priveşte-i cum stau toţi treji şi se uită ţintă în ochii noştri, parcă au de gând să ne zugrăvească. Ian să-i fi sculat la treabă, ş-apoi să-i vezi cum se codesc, se drâmboiesc şi se sclifosesc, zise mama. Hai! la culcat, băieţi, că trece noaptea; vouă ce vă pasă, când aveţi demâncare sub nas! Şi după ce ne culcam cu toţii, noi, băieţii, ca băieţii, ne luam la hârjoană, şi nu puteam adormi de incuri, până ce era nevoită biata mamă să ne

facă musai câte-un şurub, două prin cap şi să ne dea câteva tapangele la spinare. Şi tata, săturându-se câteodată de atâta hălăgie, zicea mamei:

— Ei, taci, taci! ajungă-ţi de-amu, herghelie! Ştiu că doar nu-s babe, să chirotească din picioare! Însă mama ne mai da atunci câteva pe deasupra, şi mai îndesate, zicând:

— Na-vă de cheltuială, ghiavoli ce sunteţi! Nici noaptea să nu mă pot odihni de incotele voastre? Şi numai aşa se putea linişti biata mamă de răul nostru, biată să fie de păcate! Ş-apoi socotiţi că se mântuia numai cu-atâta? Ţi-ai găsit! A doua zi dis-dimineaţă le începeam din capăt; şi iar lua mama nănaşa, din coardă, şi iar ne jnăpăia, dar noi parcă bindiseam de asta?... Vorba ceea: Pielea rea şi răpănoasă ori o bate, ori o lasă. Şi câte nu ne venea în cap, şi câte nu făceam cu vârf şi îndesate, mi-aduc aminte de parcă acum mi se întâmplă. Mai pasă de ţine minte toate cele şi acum aşa, dacă te slujeşte capul, bade Ioane. La Crăciun, când tăia tata porcul şi-l pârlea, şi-l opărea, şi-l învelea iute cu paie, de-l înnăduşa, ca să se poată rade mai frumos, eu încălecam pe porc deasupra paielor şi făceam un chef de mii de lei, ştiind că mie are să-mi dea coada porcului s-o frig şi beşica s-o umplu cu grăunţe, s-o umflu şi s-o zurăiesc după ce s-a usca; ş-apoi vai de urechile mamei, până ce nu mi-o spărgea de cap! Şi, să nu-mi uit cuvântul! Odată, la un Sfântul Vasile, ne prindem noi vreo câţiva băieţi din sat să ne ducem cu plugul; căci eram şi eu mărişor acum, din păcate. Şi în ajunul Sfântului Vasile toată ziua am stat de capul tatii, să-mi facă şi mie un buhai ori, de nu, batăr un harapnic.

— Doamne, ce harapnic ţi-oi da eu, zise tata de la o vreme. N-ai ce mânca la casa mea? Vrei să te buşască cei nandralăi prin omăt? Acuşi te descalţ! Văzând eu că mi-am aprins paie-n cap cu asta, am şterpelit-o de-acasă numai cu beşica cea de porc, nu cumva să-mi ia tata ciubotele şi să rămân de ruşine înaintea tovarăşilor. Şi nu ştiu cum s-a

întâmplat, că niciunul din tovarăşi n-avea clopot. Talanca mea era acasă, dar mă puteam duce s-o iau? În sfârşit, facem noi ce facem şi sclipuim de colţ o coasă ruptă, de ici o cârcele de tânjală, mai un vătrar cu belciug, mai beşica cea de porc a mea, şi, pe după toacă, ne pornim pe la case. Ş-o luăm noi de la popa Oşlobanu, tocmai din capul satului din sus, cu gând să umblăm tot satul… Când colo, popa tăia lemne la trunchi afară şi, cum a văzut că ne aşezăm la fereastră şi ne pregătim de urat, a început a ne trage câteva naşteri îndesate şi a zice:

— De-abia s-au culcat găinile, şi voi aţi început? Ia staţi oleacă, blestemaţilor, să vă dau eu! Noi, atunci, am pârlit-o la fugă. Iar el, zvârr! cu o scurtătură în urma noastră, căci era om hursuz şi pâclişit popa Oşlobanu. Şi din spaima ceea, am fugit noi mai jumătate de sat înapoi, fără să avem când îi zice popii: Drele pe podele şi bureţi pe pereţi; câte pene pe cucoşi, atâţia copii burduhoşi, cum obicinuiesc a zice plugarii pe la casele ce nu-i primesc.

— Măi, al dracului venetic şi ceapcân de popă! zicem noi, după ce ne adunăm toţi la un loc, îngheţaţi de frig şi speriaţi. Cât pe ce era să ne ologească boaita cea îndrăcită, vedea-l-am dus pe năsălie la biserica Sfântului Dumitru de sub cetate, unde slujeşte; curat Ucigă-l-crucea l-a colăcit să vie şi să-şi facă budihacea casă la noi în sat. Ferească Dumnezeu să fie preoţii noştri aşa, că nu te-ai mai înfrupta cu nimica de la biserică în vecii vecilor! Şi până-l mai menim noi pe popa, până-l mai boscorodim, până una alta, amurgeşte bine.

— Ei, amu, ce-i de făcut? Hai să intrăm ici, în ograda asta, zise Zaharia lui Gâtlan, că ne trecem vremea stând în mijlocul drumului. Şi intrăm noi la Vasile-Aniţei şi ne aşezăm la fereastră după obicei. Dar parcă naiba vrăjeşte: cela nu sună coasa, că-i e frig; celuia că-i îngheaţă mâinile pe cârcele; văru-meu Ion Mogorogea, cu vătrarul subsuoară, se punea de pricină că nu ură, şi numa-ţi crăpa

inima-n tine de necaz!

— Ură tu, măi Chiriece, zic eu lui Goian; şi noi, măi Zaharie, să pufnim din gură ca buhaiul; iar iştialalţi să strige: hăi, hăi! Şi-odată şi începem. Şi ce să vezi? Unde nu se ia hapsâna de nevasta lui Vasile-Aniţei cu cociorva aprinsă după noi, căci tocmai atunci trăgea focul, să dea colacii în cuptor.

— Vai, aprinde-v-ar focul, să vă aprindă! zise ea, burzuluită grozav; dar cum se cheamă asta? În obrazul cui v-a învăţat!… Atunci noi, la fugă, băieţi, mai dihai decât la popa Oşlobanu… Dar bun pocinog a mai fost ş-aista, zicem noi, oprindu-ne în răscrucile drumului din mijlocul satului, aproape de biserică. Încă una-două de aiestea, şi ne scot oamenii din sat afară ca pe nişte lăieşi. Mai bine să mergem la culcare. Şi după ce ne arvonim noi şi pe la anul, cu jurământ, să umblăm tot împreună, ne-am despărţit unul de altul, răbegiţi de frig şi hămesiţi de foame, şi hai fiecare pe la casa cui ne are, că mai bine-i pare. Şi iaca aşa ne-a fost umblarea cu plugul în anul acela. D-apoi cu smântânitul oalelor, ce calamandros făceam! Când punea mama laptele la prins, eu, fie post, fie câşlegi, de pe-a doua zi şi începeam a linchi grosciorul de pe deasupra oalelor; şi tot aşa în toate zilele, până ce dam de chişleag. Şi când căuta mama să smântânească oalele, smântâneşte, Smarandă, dacă ai ce…

— Poate c-au luat strigoaicele mana de la vaci, mămucăi, ziceam eu, şezând închincit şi cu limba scoasă afară dinaintea mamei, jos lângă oale.

— Doamne, prinde-l-voi strigoiul cela odată la oala cu smântână, zicea mama, uitându-se lung la mine, ş-apoi las’! Nănaşa din grindă are să-i ştie de ştire, de nu l-or putea scoate din mâna mea tot neamul strigoilor şi al strigoaicelor din lume!… Se cunoaşte el strigoiul, care a mâncat smântâna, de pe limbă… Urât mi-a fost în viaţa mea omul viclean şi lingău, drept să-ţi spun, dragul mamei!

Şi să ştii de la mine că Dumnezeu n-ajută celui care umblă cu furtişag, fie lucru de purtat, fie de-a mâncării, fie ori de ce-a fi. Ei, apoi! unde-o plesneşte mama şi unde crapă! zic eu în gândul meu, că doar tot nu eram aşa de prost până pe-acolo, să nu pricep atâta lucru. D-apoi cu moş Chiorpec ciubotarul, megieşul nostru, ce necaz aveam! Ba adică, drept vorbind, el avea necaz cu mine; căci una-două, mă duceam la om şi-l tot sucăleam să-mi dea curele, ca să-mi fac bici. Şi cele mai de multe ori găseam pe moş Chiorpec răbuind ciubotele cu dohot de cel bun, care făcea pielea cum îi bumbacul. Şi dacă vedea omul şi vedea că nu se poate descotorosi de mine cu vorbe, mă lua frumuşel de bărbie cu mâna stângă, iar cu cea dreaptă muia feleştiocul în strachina cu dohot şi-mi trăgea un pui de răbuială ca aceea pe la bot, de-i bufnea râsul pe toţi ucenicii din ciubotărie. Şi când îmi da drumul, mă duceam tot într-o fugă acasă la mama, plângând şi stupind în dreapta şi în stânga. Uite, mamă, Chiorpecul dracului, ce mi-a făcut!…

— Doamne, parcă l-am învăţat eu, zicea mama, cu părere de bine; am să-l cinstesc, zău aşa, când l-oi întâlni; că şezi lipcă unde te duci şi scoţi sufletul din om cu obrăzniciile tale, uşernic ce eşti! Dacă auzeam aşa, mă spălam binişor pe la gură şi-mi căutam de nevoie… Şi cum uitam ciuda, fuga iar la moş Chiorpec după curele! Şi el, când mă vedea intrând pe uşă, îmi zicea cu chef: He, he! bineai venit, nepurcele! Şi iar mă răbuia, făcându-mă de râs; şi eu iar fugeam acasă, plângând, stupind şi blestemându-l. Şi mama avea un chin cu mine din pricina asta…

— Of! De-ar veni iarna, să te mai dau odată la şcoală undeva, zicea mama, şi să cer dascălului să-mi dea numai pielea şi ciolanele de pe tine. Odată, vara, pe-aproape de Moşi, mă furişez din casă şi mă duc, ziua miaza-mare, la moş Vasile, fratele tatii cel mai mare, să fur nişte cireşe; căci numai la dânsul şi încă la vreo două locuri din sat era

câte un cireş văratic, care se cocea-pălea de Duminica Mare. Şi mă chitesc eu în mine, cum s-o dau, ca să nu mă prindă. Intru mai întâi în casa omului şi mă fac a cere pe Ioan, să ne ducem la scăldat.

— Nu-i acasă Ion, zise mătuşa Mărioara; s-a dus cu moşu-tău Vasile sub cetate, la o chiuă din Codreni, s-aducă nişte sumani. Căci trebuie să vă spun că la Humuleşti torc şi fetele şi băieţii, şi femeile şi bărbaţii; şi se fac multe giguri de sumani, şi lăi, şi de noaten, care se vând şi pănură, şi cusute; şi acolo, pe loc, la negustori armeni, veniţi înadins din alte târguri: Focşani, Bacău, Roman, Târgurumos, şi de pe aiurea, precum şi pe la iarmaroace în toate părţile. Cu asta se hrănesc mai mult humuleştenii, răzeşi fără pământuri, şi cu negustoria din picioare: vite, cai, porci, oi, brânză, lână, oloi, sare şi făină de păpuşoi; sumane mari, genunchere şi sărdace; iţari, bernevici, cămeşoaie, lăicere şi scorţuri înflorite; ştergare din borangic alese, şi alte lucruri, ce le duceau lunea în târg de vânzare, sau joia pe la mănăstirile de maice, cărora le vine cam peste mână târgul. Apoi dar, mai rămâi sănătoasă, mătuşă Mărioară! vorba de dinioarea; şi-mi pare rău că nu-i vărul Ion acasă, că tare-aş fi avut plăcere să ne scăldăm împreună... Dar în gândul meu: Ştii c-am nimerit-o? bine că nu-s acasă; şi, de n-ar veni degrabă, şi mai bine-ar fi!... Şi, scurt şi cuprinzător, sărut mâna mătuşii, luându-mi ziua bună, ca un băiat de treabă, ies din casă cu chip că mă duc la scăldat, mă şupuresc pe unde pot şi, când colo, mă trezesc în cireşul femeii şi încep a cărăbăni la cireşe în sân, crude, coapte, cum se găseau. Şi cum eram îngrijit şi mă sileam să fac ce-oi face mai degrabă, iaca mătuşa Mărioara, c-o jordie în mână, la tulpina cireşului.

— Dar bine, ghiavole, aici ţi-i scăldatul? zise ea, cu ochii holbaţi la mine; coboară-te jos, tâlharule, că te-oi învăţa eu! Dar cum să te cobori, căci jos era prăpădenie!

Dacă vede ea şi vede că nu mă dau, zvârr! de vreo două-trei ori cu bulgări în mine, dar nu mă chiteşte. Apoi începe a se aburca pe cireş în sus, zicând: Stai, măi porcane, că te căptuşeşte ea, Mărioara, acuşi! Atunci eu mă dau iute pe-o creangă, mai spre poate, şi odată fac zup! în nişte cânepă, care se întindea de la cireş înainte şi era crudă şi până la brâu de naltă. Şi nebuna de mătuşa Mărioara, după mine, şi eu fuga iepureşte prin cânepă, şi ea pe urma mea, până la gardul din fundul grădinii, pe care neavând vreme să-l sar, o cotigeam înapoi, iar prin cânepă, fugind tot iepureşte, şi ea după mine până-n dreptul ocolului pe unde-mi era iar greu de sărit; pe de lături iar gard, şi hârşita de mătuşă nu mă slăbea din fugă nici în ruptul capului! Cât pe ce să pună mâna pe mine! Şi eu fuga, şi ea fuga, şi eu fuga, şi ea fuga, până ce dăm cânepa toată palancă la pământ; căci, să nu spun minciuni, erau vreo zece – douăsprezece prăjini de cânepă, frumoasă şi deasă cum îi peria, de care nu s-a ales nimica. Şi după ce facem noi trebuşoara asta, mătuşa, nu ştiu cum, se încâlceşte prin cânepă, ori se împiedică de ceva, şi cade jos. Eu, atunci, iute mă răsucesc într-un picior, fac vreo două sărituri mai potrivite, mă azvârl peste gard, de parcă nici nu l-am atins, şi-mi pierd urma, ducându-mă acasă şi fiind foarte cuminte în ziua aceea… Dar mai în deseară, iaca şi moş Vasile, cu vornicul şi paznicul, strigă pe tata la poartă, îi spun pricina şi-l cheamă să fie de faţă când s-a ispăşi cânepa şi cireşele… căci, drept vorbind, şi moş Vasile era un cărpănos ş-un pui de zgârie-brânză, ca şi mătuşa Mărioara. Vorba ceea: A tunat şi i-a adunat. Însă degeaba mai clămpănesc eu din gură: cine ce are cu munca omului? Stricăciunea se făcuse, şi vinovatul trebuia să plătească. Vorba ceea: Nu plăteşte bogatul, ci vinovatul. Aşa şi tata: a dat gloabă pentru mine, şi pace bună! Şi după ce-a venit el ruşinat de la ispaşă, mi-a tras o chelfăneală ca aceea, zicând:

— Na! satură-te de cireşe! De-amu să ştii că ţi-ai mâncat liftiria de la mine, spânzuratule! Oare multe stricăciuni am să mai plătesc eu pe urma ta? Şi iaca aşa cu cireşele; s-a împlinit vorba mamei, sărmana, iute şi degrabă: Că Dumnezeu n-ajută celui care umblă cu furtişag. Însă ce ţi-i bună pocăinţa după moarte? D-apoi ruşinea mea, unde o pui? Mai pasă de dă ochi cu mătuşa Mărioara, cu moş Vasile, cu vărul Ion şi chiar cu băieţii şi fetele din sat; mai ales duminica la biserică, la horă, unde-i frumos de privit, şi pe la scăldat, în Cierul Cucului, unde era bătelişte a flăcăilor şi a fetelor, doriţi unii de alţii, toată săptămâna, de pe la lucru! Mă rog, mi se dusese buhul despre pozna ce făcusem, de n-aveai chip să scoţi obrazul în lume de ruşine; şi mai ales acum, când se ridicaseră câteva fete frumuşele în sat la noi şi începuse a mă scormoli şi pe mine la inimă. Vorba ceea:

— Măi Ioane, dragi ţi-s fetele?

— Dragi!

— Dar tu lor?

— Şi ele mie!... Însă ce-i de făcut?... S-a trece ea şi asta; obraz de scoarţă, şi las-o moartă-n păpuşoi, ca multe altele ce mi s-au întâmplat în viaţă, nu aşa într-un an, doi şi deodată, ci în mai mulţi ani şi pe rând, ca la moară. Şi doar mă şi feream eu, într-o părere, să nu mai dau peste vreo pacoste, dar parcă naiba mă împingea, de le făceam atunci cu chiuita. Şi tocmai-mi-te! Îndată după cea cu cireşele, vine alta la rând. Mă trezeşte mama într-o dimineaţă din somn, cu vai-nevoie, zicându-mi: Scoală, duglişule, înainte de răsăritul soarelui; iar vrei să te pupe cucul armenesc şi să te spurce, ca să nu-ţi meargă bine toată ziua?... Căci aşa ne amăgea mama cu o pupăză care-şi făcea cuib, de mulţi ani, într-un tei foarte bătrân şi scorburos, pe coasta dealului, la moş Andrei, fratele tatii cel mai mic. Şi numai ce-o auzeai vara: Pupu-pup! Pupu-pup! dis-dimineaţă, în toate zilele, de vuia satul. Şi cum mă scol, îndată mă şi

trimite mama cu demâncare în ţarină, la nişte lingurari ce-i aveam tocmiţi prăşitori, tocmai în Valea-Seacă, aproape de Topoliţa. Şi pornind eu cu demâncarea, numai ce şi aud pupăza cântând:

— Pupu-pup! pupu-pup! pupu-pup! Eu, atunci, să nu-mi caut de drum tot înainte? mă abat pe la tei, cu gând să prind pupăza, căci aveam grozavă ciudă pe dânsa: nu numaidecât pentru pupat, cum zicea mama, ci pentru că mă scula în toate zilele cu noaptea-n cap din pricina ei. Şi cum ajung în dreptul teiului, pun demâncarea jos în cărare pe muchia dealului, mă sui încetişor în tei care te adormea de mirosul… florii, bag mâna în scorbură, unde ştiam, şi norocul meu!… găbuiesc pupăza pe ouă şi zic plin de mulţumire: Taci, leliţă, că te-am căptuşit eu! îi mai pupa tu şi pe dracul de-acum! Şi când aproape să scot pupăza afară, nu ştiu cum se face, că mă spariu de creasta ei cea rotată, de pene, căci nu mai văzusem pupăză până atunci, şi-i dau iar drumul în scorbură. Şi cum stam eu acum şi mă chiteam în capul meu că şarpe cu pene nu poate să fie, după cum auzisem, din oameni, că se află prin scorburi câteodată şi şerpi, unde nu mă îmbărbătez în sine-mi şi iar bag mâna să scot pupăza… pe ce-a fi…; dar ea, sărmana, se vede că se mistuise de frica mea prin cotloanele scorburii, undeva, căci n-am mai dat de dânsa nicăieri; parcă intrase în pământ. Măi! anapodă lucru ş-aista! zic eu înciudat, scoţând căciula din cap şi tuflind-o în gura scorburii. Apoi mă dau jos, caut o lespede potrivită, mă sui cu dânsa iar în tei, îmi iau căciula şi în locul ei pun lespedea, cu gând c-a ieşi capupăza de undeva până m-oi întoarce eu din ţarină. După aceea mă dau iar jos şi pornesc repede cu demâncarea la lingurari… Şi oricât oi fi mers eu de tare, vreme trecuse la mijloc doar, cât am umblat horhăind cine ştie pe unde şi cât am bojbăit şi mocoşit prin tei, să prind pupăza, şi lingurarilor, nici mai rămâne cuvânt, li se lungise urechile de foame aşteptând.

Ş-apoi, vorba ceea: Ţiganului, când i-e foame, cântă; boierul se plimblă cu mâinile dinapoi, iar ţăranul nostru îşi arde luleaua şi mocneşte într-însul. Aşa şi lingurarii noştri: cântau acum îndrăcit pe ogor, şezând în coada sapei, cu ochii păinjeniţi de-atâta uitat, să vadă nu le vine mâncarea dincotrova? Când, pe la prânzul cel mare, numai iacatămă-s şi eu de după un dâmb, cu mâncarea sleită, veneam, nu veneam, auzindu-i lălăind aşa de cu chef... Atunci au şi tăbărât balaurii pe mine, şi cât pe ce să mă înghită, de nu era o chirandă mai tânără între dânşii, să-mi ţie de parte.

— Hauileo, mo! ogoiţi-vă! ce tolocăniţi băiatul? Cu tatul său aveţi ce-aveţi, iar nu cu dânsul! Atunci lingurarii, nemaipunându-şi mintea cu mine, s-au aşternut pe mâncare, tăcând molcum. Şi scăpând eu cu obraz curat, îmi iau traista cu blidele, pornesc spre sat, mă abat iar pe la tei, mă sui într-însul, pun urechea la gura scorburii şi aud ceva zbătându-se înăuntru. Atunci iau lespedea cu îngrijire, bag mâna şi scot pupăza, vlăguită de atâta zbucium; iar ouăle, când am vrut să le iau, erau toate numai o chisăliţă. După asta vin acasă, leg pupăza de picior c-o aţă şi-o îndosesc de mama vreo două zile în pod prin cele puţini hârbuite; şi una-două, la pupăză, de nu ştiau cei din casă ce tot caut prin pod aşa des. Însă a doua zi după asta, iaca şi mătuşa Măriuca lui moş Andrei vine la noi, c-o falcă-n cer şi cu una în pământ, şi se ia la ciondănit cu mama din pricina mea:

— Mai auzit-ai dumneata, cumnată, una ca asta, să fure Ion pupăza, care, zicea mătuşa cu jale, ne trezeşte dis-dimineaţă la lucru de atâţia ani? Grozav era de tulburată, şi numai nu-i venea să lăcrimeze când spunea aceste. Şi acum văd eu că avea mare dreptate mătuşa, căcipupăza era ceasornicul satului. Însă mama, sărmana, nu ştia de asta nici cu spatele.

— Ce spui, cumnată?! Da' că l-aş ucide în bătaie, când aş afla că el a prins pupăza, s-o chinuiască. De-amu

bine că mi-ai spus, las pe mine, că ţi-l iau eu la depănat!

— Nici nu te mai îndoi despre asta, cumnată Smarandă, zise mătuşa, căci de zbânţuitul ista al dumitale nimica nu scapă! Ce mai atâta? Mi-au spus mie cine l-au văzut că Ion a luat-o; gâtul îmi pun la mijloc! Eu, fiind ascuns în cămară, cum aud unele ca aceste, iute mă sui în pod, umflu pupăza de unde era, sar cu dânsa pe sub streaşina casei şi mă duc de-a dreptul în târgul vitelor, s-o vând, căci era tocmai lunea, într-o zi de târg. Şi cum ajung în iarmaroc, încep a mă purta ţanţoş printre oameni, de colo până colo, cu pupăza-n mână, că doar şi eu eram oleacă de fecior de negustor. Un moşneag nebun, c-o viţică de funie, n-are ce lucra?

— De vânzare-ţi e găinuşa ceea… măi băiate?

— De vânzare, moşule!

— Şi cât cei pe dânsa?

— Cât crezi dumneata că face!

— Ia ad-o-ncoace la moşul, s-o drămăluiască! Şi cum i-o dau în mână, javra dracului se face a o căuta de ou şi-i dezleagă atunci frumuşel aţa de la picior, apoi mi-o aruncă-n sus, zicând: Iaca poznă, c-am scăpat-o! Pupăza, zbrr! pe-o dugheană şi, după ce se mai odihneşte puţin, îşi ia apoi drumul în zbor spre Humuleşti şi mă lasă mare şi devreme cu lacrimile pe obraz, uitându-mă după dânsa!… Eu atunci, haţ! de sumanul moşneagului, să-mi plătească pasărea…

— Ce gândeşti dumneata, moşule? Te joci cu marfa omului? Dacă nu ţi-a fost de cumpărat, la ce i-ai dat drumul? Că nu scapi nici cu junca asta de mine! Înţeles-ai? Nu-ţi pară lucru de şagă! Şi mă băgam în ochii moşneagului, şi făceam un tărăboi, de se strânsese lumea ca la comcdie împrejurul nostru; dă, iarmaroc nu era?! Dar ştii că eşti amarnic la viaţă, măi băiate?! zise moşneagul de la o vreme, râzând. În ce te bizui de te îndârjeşti aşa, nepoate? Dec! nu cumva ai pofti să-mi iei viţica pentr-un cuc armenesc? Pesemne te mănâncă spinarea, cum văd eu,

măi ţică, şi ia acuşi te scarpin, dacă vrei, ba ş-un topor îţi fac, dacă mă crezi, de-i zice aman, puiule! când îi scăpa de mâna mea!

— Dă pace băiatului, moşule, zise un humuleştean de-ai noştri, că-i feciorul lui Ştefan a Petrei, gospodar de la noi din sat, şi ţi-i găsi beleaua cu dânsul pentru asta.

— He, he! să fie sănătos dumnealui, om bun; d-apoi chiteşti dumneata că nu ne cunoaştem noi cu Ştefan a Petrei? zise moşneagul; chiar mai dinioarea l-am văzut umblând prin târg, cu cotul subsuoară, după cumpărat sumani, cum îi e negustoria, şi trebuie să fie pe-aici undeva, ori în vreo dugheană, la băut aldămaşul. Apoi bine că ştiu a cui eşti, măi ţică! ian stai oleacă, să te duc eu la tată-tău şi să văd, el te-a trimis cu pupăzi de vânzare, să spurci iarmarocul? Toate ca toatele, dar când am auzit eu de tata, pe loc mi s-a muiat gura. Apoi încet-încet m-am furişat printre oameni, şi unde-am croit-o la fugă spre Humuleşti, uitându-mă înapoi să văd, nu mă ajunge moşneagul? Căci îmi era acum a scăpare de dânsul, drept să vă spun. Vorba ceea: Lasă-l, măi! L-aş lăsa eu, dar vezi că nu mă lasă el acum! Tocmai aşa păţisem şi eu; ba eram încă bucuros că am scăpat numai cu-atâta. Bine-ar fi s-o pot scoate la capăt, măcar aşa, cu mama şi cu mătuşa Măriuca, gândeam eu, bătându-mi-se inima, ca-ntr-un iepure, de frică şi de osteneală. Şi când ajung acasă, aflu că tata şi mama erau duşi în târg; şi fraţii îmi spun, cu spaimă, că-i poznă mare cu mătuşa lui moş Andrei: a sculat mai tot satul în picioare din pricina pupezei din tei; zice că i-am fi luat-o noi, şi pe mama a pus-o în mare supărare cu asta. Ştii că şi mătuşa Măriuca e una din cele care scoate mahmurul din om; nu-i o femeie de înţeles, ca mătuşa Anghiliţa lui moş Chiriac, s-a mântuit vorba. Şi cum îmi spuneau ei îngrijiţi, numai ce şi auzim cântând în tei:

— Pupu-pup! pupu-pup! pupu-pup! Soră-mea Catrina zise atunci cu mirare:

— I-auzi, bădiţă! Doamne, cum sunt unii de năpăstuiesc omul chiar pe sfânta dreptate!

— Mai aşa, surioară!… Dar în gândul meu: Când aţi şti voi câte a pătimit, sireaca, din pricina mea, şi eu din pricina ei, i-aţi plânge de milă! Zahei însă ne lăsase vorbind şi se ca mai dusese în târg, după mama, să-i spună bucurie despre pupăză… Şi a doua zi, marţi, taman în ziua de lăsatul secului de postul SâmPetrului, făcând mama un cuptor zdravăn de alivenci şi plăcinte cu poalele-n brâu, şi pârpălind nişte pui tineri la frigare, şi apoi tăvălindu-i prin unt, pe la prânzul cel mic, cheamă pe mătuşa Măriuca lui moş Andrei la noi şi-i zice cu dragă inimă:

— Doamne, cumnăţică-hăi, cum se pot învrăjbi oamenii din nimica toată, luându-se după gurile cele rele! Ia poftim, soro, mai bine să mâncăm ceva din ce-a da Dumnezeu, să cinstim câte-un pahar de vin în sănătatea gospodarilor noştri şi: Cele rele să se spele, cele bune să s-adune; vrajba dintre noi să piară, şi neghina din ogoare! Căci, dac-ai sta să faci voie rea de toate, zău, ar trebui de la o vreme s-apuci câmpii!

— Aşa, cumnată dragă, zise mătuşa Măriuca, strângând cu nedumerire din umere, când se punea la masă. Văzut-ai dumneata? Să mai pui altă dată temei pe vorbele oamenilor! apoi începem cu toţii a mânca. Şi alţii ca alţii, dar eu ştiu că mi-am pus bine gura la cale, să-mi fie pe toată ziua. Şi îndată ce m-am sculat de la masă, luându-mi rămas bun de la călcâie, fuga la scăldat; şi când sar odată voiniceşte de pe-un mal nalt în ştoalnă, din greşeală, drept cu faţa-n jos, numai scântei s-au făcut pe dinaintea ochilor de durere; şi am crezut că mi-a plesnit pântecele, nu altă ceva. Şi după ce-am ieşit cu mare greu din apă şi m-am pus pe mal, ţinându-mă cu mâinile de inimă, băieţii s-au strâns ciotcă împrejurul meu şi m-au înmormântat cu nisip, şi m-au prohodit cum ştiau ei, şi de-abia mi-am venit în simţire peste vreun ceas; ş-apoi am

început a mă scăldaân tihnă, până pe la asfinţitul soarelui, potrivind-o să vin acasă odată cu vacile şi spunând mamei că, scăpându-le văcarul din ocol pe ale noastre la amiază, eu singur le-am dus la păscut, şi de-aceea m-am întârziet până acum. Şi mama, creştină bună, crezându-le toate lăptoase, după răbuş, cum i le spusesem eu cu măguleli, m-a lăudat de vrednicia ce făcusem şi mi-a dat şi demâncare. Iară eu, mâncând lupeşte, mă făceam smerit şi numai râdeam în mine, mirându-mă tot atunci de ghibăcia minciunilor ce potrivisem, de-mi venea mai-mai să le cred şi eu singur pe jumătate. Iaca, aşa se poate înşela omul de multe ori, când nici n-a gândit, dacă nu ştie a judeca bine. Însă iar mă întorc şi zic: Tot păţitu-i priceput! Într-o zi, pe-aproape de Sânt-Ilie, se îngrămădise, ca mai totdeauna, o mulţime de trebi pe capul mamei: nişte sumani să-i scoată din stative; alţii să-i nivideascâ şi să înceapă a-i ţese din nou; un teanc de sumane croite, nalt până-n grindă, aştepta cusutul; pieptănuşii în laiţă n-avea cine-i ţinea de coadă; roata şedea în mijlocul casei, şi canură toarsă nu era pentru bătătură! Ş-apoi, vorba ceea: Nu şedea, că-ţi şede norocul; ţevi de făcut la sucală; copil de ţâţă în albie, pe lângă alţii vreo cinci-şase, care aşteptau să le faci demâncare. Treabă era acolo, nu încurcală; şi încă se cerea degrabă, căci venea cu fuga iarmarocul de Fălticeni, care acela este ce este. Şi mă scoală mama atunci mai dimineaţă decât alte dăţi şi-mi zice cu toată inima:

— Nică, dragul mamei! vezi că tată-tău e dus la coasă, căci se scutură ovăsul cela pe jos; şi eu asemene nu-mi văd capul de trebi; tu mai lasă drumurile şi stai lângă mămuca, de-i fă ţevi şi leagănă copilul; c-apoi şi eu ţi-oi lua de la Fălticeni o pălăriuţă cu tăsma ş-o curăluşă de cele cu chimeri, ştii colţ, ca pentru tine!

— Bine, mamă! dar, în gândul meu, numai eu ştiam. Toate ca toatele, dar la cusut şi sărăduit sumane şi mai ales la roată, mă întreceam cu fetele cele mari din tors; şi

din astă pricină, răutăcioasa de Măriuca Săvucului, care, drept să vă spun, nu-mi era urâtă, făcea adeseori în ciuda mea şi-mi bătea din pumni, poreclit du-mă Ion Torcălău, cum îi zicea unui ţigan din Vânători. Însă pentru asta tot îmi era dragă, şi torceam împreună cu dânsa, la umbra nucului lor, câte-o movilă de drugi de canură, de mă săruta mama, când i le arătam seara acasă. Aşa ne duceam băieţii şi fetele unii la alţii cu lucrul, ca să ne luăm de urât, ceea ce la ţară se cheamă şezătoare şi se face mai mult noaptea, lucrând fiecare al său; cum torceam eu, de-a mai mare dragul pe întrecute cu Măriuca, şi cum sfârâia fusul roţii, aşa-mi sfârâia inima-n mine de dragostea Măriucăi! Martor îmi este Dumnezeu! Şi-mi aduc aminte că odată, noaptea, la o clacă de dezghiocat păpuşoi, i-am scos Măriucăi un şoarec din sân, care era s-o bage în boli pe biata copilă, de n-aş fi fost eu acolo. D-apoi vara, în zilele de sărbătoare, cu fetele pe câmpie, pe colnice şi mai ales prin luncile şi dumbrăvile cele pline de mândreţe, după cules răchiţică de făcut gălbenele, sovârv de umplut flori, dumbravnic şi sulcină de pus printre straie, cine umbla? Povestea cântecului:

Fă-mă, Doamne, val de tei
Şi m-aruncă-ntre femei!

Şi, scurtă vorbă, unde erau trei, eu eram al patrulea. Dar când auzeam de legănat copilul, nu ştiu cum îmi venea; căci tocmai pe mine căzuse păcatul să fiu mai mare între fraţi. Însă ce era să faci când te roagă mama? Dar în ziua aceea, în care mă rugase ea, era un senin pe cer şi aşa de frumos şi de cald afară, că-ţi venea să te scalzi pe uscat, ca găinile. Văzând eu o vreme ca asta, am şparlit-o la baltă, cu gând rău asupra mamei, cât îmi era de mamă şi de necăjită. Adevăr spun, căci Dumnezeu e deasupra! De la o vreme, mama, crezând că-s prin livadă undeva, iese afară şi începe a striga, de da duhul dintr-însa: Ioane! Ioane! Ioane! Ioane! şi Ion, pace! Văzând ea că nu dau răspuns de

nicăieri, lasă toate în pământ şi se ia după mine la baltă, unde ştia că mă duc; şi, când colo, mă vede tologit, cu pielea goală pe nisip, cât mi ţi-i gliganul; apoi, în picioare, ţiind la urechi câte-o lespejoară fierbinte de la soare, cu argint printr-însele, şi aci săream într-un picior, aci în celălalt, aci plecam capul în dreapta şi în stânga, spunând cuvintele:

Auraş, păcuraş.
Scoate apa din urechi.
Că ţi-oi da parale vechi;
Şi ţi-oi spăla cofele
Şi ţi-o bate dobele!

După aceea zvârleam pietrele, pe rând, în ştioalna unde mă scăldam: una pentru Dumnezeu şi una pentru dracul, făcând parte dreaptă la amândoi; apoi mai zvârleam câteva, de încuiam pe dracul în fundul ştioalnei, cu bulbuci la gură; ş-apoi, huştiuliuc! şi eu în ştioalnă, de-a cufundul, să prind pe dracul de un picior, căci aşa ne era obiceiul să facem la scăldat, de pe când Adam-Babadam. După asta, mă mai cufundam de trei ori în rând, pentru Tatăl, pentru Fiul şi Duhul Sfânt, şi înc-o dată pentru Amin. Apoi mă trăgeam încetişor pe-o coastă, la marginea bălţii, cât mi ţi-i moronul, şi mă uitam pe furiş cum se joacă apa cu picioruşele cele mândre ale unor fete ce ghileau pânza din susul meu. Mai frumos lucru nici că se mai poate, cred! Toate acestea le privea biata mamă, uitată cu mâinile subsuoară, cum e omul necăjit, de după un dâmb din prund, aproape de mine. Dar eu n-o vedeam pe dânsa, căci eram în treabă. În totului tot, a fi trecut la mijloc vreo jumătate de ceas, cât a zăbovit mama acolo, mai vreo trei-patru de când fugisem de-acasă, ş-ar fi trebuit să înceapă a mi se pune soarele drept inimă, după cum se zice, căci era trecut de amiază. Însă eu, în starea în care mă aflam, fiind cuprins de fericire, uitasem că mai trăiesc pe lume! În sfârşit, mama, cât era ea de tare de cap, de la o vreme

pierde răbdarea şi vine tiptil, în vârful degetelor, pe la spatele mele, când mă uitam la fete, cum vă spun, îmi ia toate hainele frumuşel de pe mal şi mă lasă cu pielea goală în baltă, zicându-mi cu năduh:

— Îi veni tu acasă, coropcarule, dacă te-a răzbi foamea, ş-apoi atunci vom avea altă vorbă! Şi se tot duce. Ei, ei! ce-i de făcut, Ioane? Fetele de la ghilit, care văzură asta, numa-şi dau ghiont una alteia şi chicoteau pe socoteala mea, de răsuna prundul. Iară eu intram în pământ de ruşine, şi cât pe ce să mă înec, de ciudă ce-mi era. Şi din dragostea cea mare de mai dinioarea, îmi venea acum să le strâng de gât, nu altă ceva. Dar vorba ceea: Poţi opri vântul, apa şi gurile oamenilor? De-aceea le-am lăsat şi eu pe fete să râdă, până li s-a duce gura la ureche, şi pândind vreme pe când şed ele plecate şi dau pânza în apă la ghilit, fac ţuşti! din baltă ş-o iau la sănătoasa; şi aşa fugeam de tare pe prund, de săreau pietrele, pe care le stârneam cu picioarele, cât mine de sus. Şi fuga, şi fuga, fără să mă uit în urmă, până ce dau între hudiţi, pe drumul care ducea la noi acasă. Dar nu merg pe drum, de ruşine să nu întâlnesc vreun om, ci sar în grădina lui Costache şi merg tupiluş prin păpuşoi; apoi într-o hudiţă, din hudiţă în grădină la Trăsnea, şi iar prin păpuşoi; şi când aproape să ies din grădină, mă simţesc câinii lui Trăsnea, şi la mine, să mă rupă! Ce-i de făcut? auzisem eu din oameni că, dacă vrei să nu te muşte câinii şi să te lase în pace, cum îi vezi că sar la tine, să te tupilezi jos la pământ şi să-i laşi să te latre cât le place, fără să te urneşti din loc; căci ei bat cât bat şi, de la o vreme, te părăsesc şi se duc. Şi adevărat este, căci aşa am scăpat şi eu de câinii lui Trăsnea, atunci când am dat peste păcat cu ei şi ei cu mine. Noroc din cer până-n pământ că nu m-a prins melianul şi haramninul de Trăsnea, care avea mare ciudă pe mine, de când mă zăpsise în grădina lui la furat mere domneşti şi pere sântilieşti, căci m-ar fi snopit în bătaie. Ş-apoi numai asta

mi-ar mai fi trebuit acum, cât eram de pricopsit! În sfârşit, după ce m-au lăsat câinii lui Trăsnea în pace, cum v-am spus, am sărit în răspântenele unui drum; de acolo, în grădină la noi, şi atunci mi s-a părut că mă aflu în sânul lui Dumnezeu. Şi merg eu acum fără păsare prin păpuşoi, până în dreptul ogrăzii, şi mă uit printre gard şi văd pe mama cum se da în vânt după trebi, când în casă, când afară; şi-mi era mai mare mila de dânsa, dar şi de pântecele meu cel stocit de apă încă îmi era milă. Vorba ceea: Milămi e de tine, dar de mine mi se rupe inima de milă ce-mi este. Şinemaiputând suferi foamea, încep a mărnăi ugilit printre gard: Mămucăi, iacată-mă-s! Ş-odată şi sar în ogradă, mă înfăţişez dinaintea mamei, aşa chipos cum eram, îi apuc mâna cu sila, o sărut şi zic, scâncind: Mamă, bate-mă, ucide-mă, spânzură-mă, fă ce ştii cu mine; numai dă-mi ceva de mâncare, că mor de foame! Vorba ceea: Golătatea înconjură, iară foamea dă de-a dreptul. Ea, atunci, cum e mama cu bunătate, se uită galeş la mine şi zice oftând:

— Bine-ţi şede, coşcogeme coblizan, să umbli lela pe drumuri în halul acesta şi să mă laşi tocmai la vremea asta fără leac de ajutor! Hai de mănâncă, dar să ştii că mi te-ai lehămetit de la inimă; doar să te porţi de-acum tare bine, să mai fiu ceea ce-am fost pentru tine; dar nu ştiu, zău! Şi, scurtă vorbă, văzând că m-am pus rău cu mama, îi juruiesc eu că ce-am făcut n-oi mai face. Apoi umblu tot cu binişorul pe lângă dânsa şi nu ies din cuvântul ei afară nici cu fapta, nici cu vorba, căci: Vorba dulce mult aduce; la trebi-s hărnicuţ cât se poate: derdicam şi măturam prin casă ca o fată mare, de n-avea mama grijă când se ducea undeva. Şi-ntr-o zi o văz că mă sărută şi-mi zice cu blândeţe:

— Dumnezeu să te înzilească, Ionică, dragul mamei, şi să-ţi dea de toate darurile sale cele bogate dacă te-i purta cum văd că te porţi de-o bucată de vreme încoace!

Atunci eu, pe loc am început a plânge, şi bucuria mea n-a fost proastă. Şi mai multă mustrare am simţit în cugetul meu decât oricând. Şi de m-ar fi bătut mama cu toate gardurile şi de m-ar fi izgonit de la casă ca pe un străin, tot n-aş fi rămas aşa de umilit în faţa ei, ca atunci când m-a luat cu binişorul! Şi să nu credeţi că nu mi-am ţinut cuvântul de joi până mai de-apoi, pentru că aşa am fost eu, răbdător şi statornic la vorbă în felul meu. Şi nu că mă laud, căci lauda-i faţă: prin somn nu ceream demâncare, dacă mă sculam, nu mai aşteptam să-mi dea alţii; şi când era de făcut ceva treabă, o cam răream de pe-acasă. Ş-apoi mai aveam şi alte bunuri: când mă lua cineva cu răul, puţină treabă făcea cu mine; când mă lua cu binişorul, nici atâta; iar când mă lăsa din capul meu, făceam câte-o drăguţă de trebuşoară ca aceea, de nici sfânta Nastasia, izbăvitoarea de otravă, nu era în stare a o desface cu tot meşteşugul ei. Povestea ceea: Un nebun arunc-o piatră în baltă, şi zece cuminţi n-o pot scoate. În sfârşit, ce mai atâta vorbă pentru nimica toată? Ia, am fost şi eu, în lumea asta, un boţ cu ochi, o bucată de humă însufleţită din Humuleşti, care nici frumos până la douăzeci de ani, nici cu minte până la treizeci şi nici bogat până la patruzeci nu m-am făcut. Dar şi sărac aşa ca în anul acesta, ca în anul trecut şi ca de când sunt, niciodată n-am fost!

Bucureşti, 1881, aprilie

[editează]

III

Nu mi-ar fi ciudă, încaltea, când ai fi şi tu ceva şi de te miri unde, îmi zice cugetul meu, dar aşa, un boţ cu ochi ce te găseşti, o bucată de humă însufleţită în sat de la noi, şi nu te lasă inima să taci; asurzeşti lumea cu ţărăniile tale!

— Nu mă lasă, vezi bine, cugete, căci şi eu sunt om din doi oameni; şi satul Humuleşti, în care m-am trezit, nu-i un sat lăturalnic, mocnit şi lipsit de priveliştea lumii, ca

alte sate; şi locurile care înconjură satul nostru încă-s vrednice de amintire. Din sus de Humuleşti vin Vânătorii Neamţului, cu sămânţă de oameni de aceia care s-au hărţuit odinioară cu Sobietski, craiul polonilor. Şi mai în sus, mănăstirile Secul şi Neamţul, altă dată fala bisericii române şi a doua vistierie a Moldovei. Din jos vin satele Boiştea şi Ghindăoanii, care înjugă numai boi ungureşti la carele lor, unde plugurile rămân singurele pe brazdă în ţarină, cu săptămânile, prisăcile fără prisăcar, holdele fără jitar, şi nime nu se atinge de ele; iar oamenii din aceste sate nu ştiu ce-i judecata. Aproape de Boişte vine satul Blebea, care mai mult de jumătate, după ce-şi scapă căciula pe baltă, zice: Să fie de sufletul tatii! Înspre apus miazăzi vin mănăstirile: Agapia, cea tăinuită de lume; Văraticul, unde şi-a petrecut viaţa Brâncoveanca cea bogată şi milostivă, şi satele Filioara, hăţaşul căprioarelor cu sprâncene scăpate din mănăstire; Bălţăteştii, cei plini de salamură, şi Ceahlăieştii, Topoliţa şi Ocea, care alungă cioara cu perja-n gură tocmai dincolo, peste hotar; iar spre crivăţ, peste Ozana, vine Târgul-Neamţului, cu mahalalele Pometea de sub dealul Cociorva, unde la toată casa este livadă mare; Ţuţuienii, veniţi din Ardeal, care mănâncă slănină râncedă, se ţin de coada oilor, lucrează lâna şi sunt vestiţi pentru teascurile de făcut oloi; şi Condrenii, cu morile de pe Nemţişor şi piuale de făcut sumani. Iar deasupra Condrenilor, pe vârful unui deal nalt şi plin de tihărăi, se află vestita Cetatea Neamţului, îngrădită cu pustiu, acoperită cu fulger, locuită vara de vitele fugărite de strechie şi străjuită de ceucele şi vindereii care au găsit-o bună de făcut cuiburi într-însa. Dar asta nu mă priveşte pe mine, băiat din Humuleşti. Eu am altă treabă de făcut; vreau să-mi dau seamă despre satul nostru, despre copilăria petrecută în el, şi atâta-i tot. Câţi domnitori şi mitropoliţi s-au rânduit la scaunul Moldovei, de când e ţara asta, au trebuit să treacă măcar o dată prin

Humuleşti spre mănăstiri. Apoi, unde pui cealaltă lume care s-a purtat prin satul nostru, şi tot lume mai mult bogată şi aleasă. Mă rog, la Mănăstirea Neamţului: icoană făcătoare de minuni, casă de nebuni, hram de Ispas şi iarmaroc în târg, tot atunci; apoi, tot pe aici, treacă t spre iarmaroace: la Piatra de Duminica Mare, şi la Folticeni de Sânt-Ilie; la Secu, hram de Tăierea capului sf. Ioan Botezătorul; la Agapia-n deal, hram de Schimbarea la faţă; la Agapia-n vale, hram de Sf. Voievozi; şi la Văratic, hram de Sânta Maria mare; lume şi iar lume! Şi câte târnosiri şi sfinţiri de biserici din nou, şi câte soboare şi revizii de feţe bisericeşti şi politiceşti, şi câţi străini din toată lumea, şi câte inimi purtate de dor, şi câte suflete zdrobite şi rătăcite n-au trecut prin satul nostru spre mănăstiri! Lume, lume şi iar lume! Şi câte oştiri străine şi o droaie de cătane călări, tot nemţi de cei mari, îmbrăcaţi numai în fir, au trecut în vremea copilăriei mele, cu săbiile scoase, prin Humuleşti, spre mănăstirile de maice, după Nătăliţa cea frumoasă! Şi au făcut nemţii mare tărăboi prin mănăstiri, şi au răscolit de-a fir-a-păr toate chiliile maicelor, dar n-au găsit-o, căci şi beciul privighetorului Pârvu din Târgul-Neamţului putea să tăinuiască la nevoie o domniţă. Şi noroc de vărăticence, care au ştiut a-i domoli luându-i cu binişorul, şi a-i face să-şi bage săbiile în teacă, spunându-le că cei ce scot sabia de sabie vor pieri! Dar ce-mi bat eu capul cu craii şi cu împăraţii, şi nu-mi caut de copilăria petrecută în Humuleşti şi de nevoile mele? Aşa era cu cale să fac de la început, dar am ţinut să arăt că humuleştenii nu-s trăiţi ca în bârlogul ursului, ci au fericirea de a vedea lume de toată mâna. La 1852, în ziua când s-a sfinţit paraclisul spitalului din Târgul Neamţului şi s-a deschis şcoala domnească de acolo, eu, împreună cu alţi băieţi, isonari ai bisericii, stam aproape de Ghica-vodă, care era faţă la acea serbare, înconjurat de o mulţime de lume, şi nu ne mai săturam privindu-l. Şi el, frumos la chip şi blând cum era, văzându-

ne pe mai toţi de-a rândul, îmbrăcaţi cu cămeşuice cusute cu bibiluri şi albe cum e helgea, cu bondiţe mândre, cu iţari de ţigaie şi încălţaţi cu opincuţe, spălaţi curat şi pieptănaţi, cu ruşinea zugrăvită pe faţă şi cu frica lui Dumnezeu în inimă, aruncă o privire părintească spre noi şi zise:

— Iată, copii, şcoala şi sfânta biserică, izvoarele mângâierii şi ale fericirii sufleteşti; folosiţi-vă de ele şi vă luminaţi, şi pe Domnul lăudaţi! Aceste vorbe, rostite de gură domnească, au brăzdat adânc inima norodului adunat acolo, şi fără întârziere şcoala s-a umplut de băieţi doriţi de învăţătură, între care eram şi eu, cel mai bun de hârjoană şi slăvit de leneş; leneş fără pereche mă făcusem, căci mama, după câtă minte avea, nu se îndura să mă mai trimită acum nici la o cofă de apă, numai să învăţ carte şi să mă fac popă, ca părintele Isaia Duhu, profesorul nostru. Bun mai era şi părintele Duhu, când se afla în toane bune, Dumnezeu să-l ierte! Pus-a el băieţii în rânduială cum nu mai văzusem până atunci; cumpăra-ne el vara, din banii săi, cofe de zmeură şi fel de fel de puricale de ne da să mâncăm, şi mai în toată sâmbăta ne încărca în o droagă de-a Mănăstirii Neamţului şi ne ducea la stăreţie, să dăm examen dinaintea stareţului Nionil, un bătrân olog, care ne sfătuia cu duhul blândeţii să ne ţinem de ceaslov şi psaltire; căci toate celelalte învăţături, zicea el, sunt numai nişte ereticii, care mai mult amărăsc inima şi tulbură sufletul omului. Dar fost-a scris părintelui Duhu să nu asculte în totul sfaturile cuviosului stareţ, ci să ne înveţe şi câte oleacă de aritmetică, de gramatică, de geografie şi din toate câte ceva, după priceperea noastră. Odată, venind părintele Duhu supărat foc de la mănăstire, ne dete la regula de trei tema următoare:

— Dacă o para luată pe nedreptul îţi mănâncă o sută drepte, apoi şase mii de lei (leafa mea pe un an), care mi-a oprit-o stareţul Nionil, pe nedreptul, câte parale drepte vor

mânca de la Mănăstirea Neamţului?

— Douăzeci şi patru de milioane de parale, cinstite părinte, sau şase sute de mii de lei, răspunse unul din noi, cu crida la tabelă.

— Ia să-mi facă Nică Oşlobanu încredinţarea, zise părintele Duhu. Nică Oşlobanu, ca de obicei, se scoală în picioare, cât mi ţi-i melianul, şi se roagă de iertare, spunând că-l doare capul. Şi atunci, nu ştiu cum îi cade un urs mare din sân şi… de-a dura prin clasă; nu din cei pe care-i joacă ursarii, ci de mămăligă, umplut cu brânză, rotund, prăjit pe jăratic şi de pus drept inimă, când ţi-e foame. Băieţii dau să-l prindă, Oşlobanu se aruncă în mijlocul lor să şi-l ia, şi se face o chirfosală ş-un râs în şcoală din pricina ursului celuia, de-i poznă! Atunci, parcă-l văd cum s-a plesnit părintele Duhu cu palma peste frunte, zicând c-un oftat adânc:

— Pesemne păcatele mele cele mari şi grele m-au aruncat şi aici, să învăţ nişte ţopârlani sălbatici! mai fericit erai de-o mie de ori să paşti porcii la Cogeasca-Veche, Isaie, decât să mai fi ajuns şi zilele aceste! Iar tu, moglanule de Oşlobene, care te robeşti pântecelui şi nu-ţi dai câtuşi de puţină osteneală minţii, te-i face popă ca tată-tău când s-or pusnici toţi bivolii din Mănăstirea Neamţului! Oşlobanu, prost-prost, dar să nu-l atingă cineva cu cât e negru sub unghie, că-şi azvârleţ arnă după cap, ca buhaiul. Cum se duceseara acasă, şi spune tătâne-său ce a zis părintele Isaia. Ş-apoi, las pe popa Niculai Oşlobanu, căci el nu prea ştie multe; slujeşte câte trei liturghii pe zi şi pomeneşte la hurtă: pe monahi şi ieromonahi, pe stareţi, pe mitropoliţi şi pe soţiile şi copiii lor, de le merge colbul! Într-o dimineaţă, n-are ce lucra părintele Duhu?! Ia pe Teofan, alt călugăr de la spital, şi se duc împreună la biserica Sfântului Lazăr de sub dealul Cetăţii. Şi cum intră în biserică, încep a căuta pricină părintelui Oşlobanu, care slujea, că nu se ţine de tipic.

— Tipic, boaite fătarnice? Ia să vă dau eu tipic! zise părintele Oşlobanu, lăsând sfintele încolo. Ne-aţi luat cu şmecherie pe marele mucenic Dimitrie, izvorâtorul de mir, şi ne-aţi dat, în locul acestui sfânt vestit, pe Lazăr, un jidan tremţuros, care tot moare şi iar învie, şi învie şi iar moare, de nu mai ştie nime de numele lui. Acesta-i hram? Şi după ce ne-aţi calicit, luându-ne moşia şi închizându-ne biserica cu zid, închideţi acum în ciudă şi poarta spitalului; ba până şi clopotele ni le-au oprit de tras câinerii de doftori, tot din pricina voastră, de ni s-au împrăştiat poporenii; nici chioară de babă nu mai dă pe la biserică! Şi încă una: de şaizeci şi mai bine de ani, de când slujesc preoţia, voi aveţi să mă învăţaţi tipicul, pui de năpârcă ce sunteţi! Ia staţi oleacă să vă scot eu gărgăunii din cap!... Şi zvârr! cu pravila cea mare după călugări. Apoi, umflând un sfeşnic zdravăn de alamă, după dânşii, să-i afurisească!... Şi, na! părintele Duhu şi Teofan şi-au prăpădit papucii, fugind mai mult pe brânci decât în picioare; chiar după tipic! A doua zi, Nică Oşlobanu ca mai ba să dea pe la şcoală; dar nici părintele Duhu pe la biserica Sfântului Lazăr, că l-ar fi pironit părintele Oşlobanu pe cruce şi l-ar fi pus în podul bisericii, spre păstrare, cu parte din icoanele rămase aici de la Cetatea Neamţului. Şi mi se pare că avea mare dreptate bietul bătrân, căci în locul bisericii Sfântului Lazăr fusese altă biserică, de lemn, al cărei hram era Sfântul Dimitrie, făcută şi înzestrată cu moşie de Vasile Lupu-voievod, ca şi cea de la noi din Humuleşti. Însă Mănăstirea Neamţului, bună mehenghe, când a făcut spitalul din Târgul-Neamţului, face şibiserica Sfântului Dumitru de piatră, îi schimbă hramul, numind-o Sfântul Lazăr, o închide cu zid în cuprinsul spitalului, şi hramul Sfântului Dumitru l-a pus la paraclisul de la spital, iar moşia preoţilor a păpat-o, ca şi pe moşia Humuleştii. Şi de aici supărarea părintelui Oşlobanu ajunsese la culme; să nu vadă sămânţă de călugăr pe la biserica lui, că-i

potopeşte! Ca prin urechile acului de n-a făcut mucenic pe părintele Duhu, în locul sfântului Dumitru, izvorâtorul de mir. Peste câteva zile după asta, auzim că Nică Oşlobanu s-a dus să înveţe la şcoala catihetică din Folticeni, vorbă să fie! Văru-meu Ion Mogorogea, Gâtlan, Trăsnea şi alţi cunoscuţi ai mei se duseseră tot acolo, mai de demult; bineînţeles, pe socoteala pungii părinţilor lor. Şi eu, rămânând fără tovarăşi de ispravă, şi mai dându-mi şi părintele Isaia un pui de bătaie, aşa din senin, cihăiam pe mama să se pună pe lângă tata, ca doar m-a da şi pe mine la catihet, măcar că eram un ghibirdic şi jumătate. Galbeni, stupi, oi, cai, boi şi alte bagateluri de alde aceste, prefăcute în parale, trebuia să ducă dascălii poclon catihetului de la fabrica de popi din Folticeni; ş-apoi lasă-te în conta sfinţiei-sale, că te scoate poponeţ, ca din cutie… Pentru mine însă numai două mierţe de orz şi două de ovăs a dat tata cui se cuvine, de am fost primit în Folticeni, căci şcoala era numai de mântuială; boii să iasă! Ajungând acolo toamna târziu, m-am aşezat în gazdă la Pavel ciubotarul din uliţa Rădăşenii, unde erau şi ceilalţi tovarăşi ai mei. Catihetul, care făcea ziua noapte şi noaptea zi, jucând stos, rar venea pe la şcoală. Noi, dacă vedeam aşa, ne duceam şi mai rar; dar nebunii ştiu că făceam de-ajuns! Pavel era holtei, şi casa lui destul de încăpătoare: laiţe şi paturi de jur-împrejur; lângă sobă, altul, şi toate erau prinse. Iară gazda, robotind zi şi noapte, se proslăvea pe cuptor, între şanuri, calupuri, astrăgaciu, bedreag, dichiciu şi alte custuri tăioase, muşchea, piedecă, hască şi clin, ace, sule, cleşte, pilă, ciocan, ghinţ, piele, aţă, hârbul cucălacan, clei şi tot ce trebuie unui ciubotar. Cu noi şedea şi Bodrângă, un moşneag fără căpătăi, însă de tot hazul. Pentru puţină mâncare şi câte-oleacă de paşcă de cea de trei ocă la para, slujea toată casa: tăia lemne, aţâţa focul, aducea apă, mătura, ne spunea la poveşti nopţi întregi, şezând cu nasul în tăciuni, şi ne cânta din fluier: Doina,

care te umple de fiori, Corăbiasca, Măriuţa, Horodinca, Alivencile, Ţiitura, la la uşa cortului, hore şi alte cântece sculăţele ca aceste, de jucam până ce asudau podelele şi ne săreau talpele de la ciubote cu călcâie cu tot, că doar acum o dădusem şi eu pe ciubote. Şi din pricina lui Pepelea de moş Bodrângă, Pavel mai nu le putea dovedi din cârpit; ba şi el, uneori, sărindu-şi din minţi, îşi rupea ciubotele ferfeniţă, jucând împreună cu noi. Odată venise lui Oşlobanu rândul să cumpere lemne, şi aşa, cu toată cărpănoşia lui, iese câine-câineşte în medean, aproape de gazda noastră, şi găseşte un ţăran de la Sasca, pare-mi-se, ori de la Baia, cu un car încărcat cu lodbe de fag.

— Cât ceri pe car, bade? zise Oşlobanu, căruia nu-i era a cumpăra lemne cum nu mi-e mie acum a mă face popă.

— Trei husăşi, dascăle.

— Ce spui, bădişorule, pentru un braţ de lemne? Da' că le duc în spate pe toate odată pân-acasă.

— Dacă le-i duce, dascăle, ţi le dau degeaba.

— Zău, nu şuguieşti, bade?

— Nicio şagă, dascăle; să vedem cum le-i duce, şi halal să-ţi fie! Oşlobanu ia atunci lemnele din carul omului câte unul unul şi le reazemă în picioare lângă braţu-i, după aceea descinge brâul de pe lângă sine şi le împrejură, legându-le frumuşel, să nu se hrentuiască; apoi, săltându-le şi aburcîndule cam anevoie, le umflă-n spate şi la gazdă cu dânsele. Un băietan nebunatic de-alăturea, văzând asta, zise cu glas mare:

— Dascăle-Trascăle, be-he-he; dracul să te ič! Iar ţăranul, făcându-şi cruce, a rămas cu gura căscată, fără să bleştească un cuvânt. Acum nu vă mai spun cât era de încărcat carul cu lemne, care, la aşa loc, ţinea pe vremea aceea şapte lei şi jumătate, şi cât era de mare şi de tare Nică Oşlobanu, şi alţi vreo şaizeci ca dânsul, între care mulţi, lăsându-şi nevestele câte cu doi-trei copii acasă, în

creierii munţilor, venise la Folticeni să se pricopsească de învăţătură… Ş-apoi carte se învăţa acolo, nu glumă! Unii cântau la psaltichie, colea, cu ifos:

Ison, oligon, petasti.

Două chendime, homili, până ce răguşau ca măgarii; alţii, dintr-o răsuflare, spuneau cu ochii închişi cele şapte taine din catihisul cel mare. Gâtlan se certa şi prin somn cu uriaşul Goliat. Musteciosul Davidică de la Fărcaşa, până tipărea o mămăligă, mântuia de spus pe de rost, repede şi fără greş, toată istoria Vechiului Testament de Filaret Scriban, împărţită în perioade, şi pronumele conjunctive de dativ şi acuzativ din gramatica lui Măcărescu:

— Mi-ţi-i, ni-vi-li, mete-îl-o, ne-ve-i-le; mete-îl-o, ne-ve-i-le, miţi-i, ni-vi-li. Ce-a fi aceea, ducă-se pe pustiu! Unii dondăneau ca nebunii, până-i apuca ameţeală; alţii o duceau numai într-un muget, citind până le pierea vederea; la unii le umblau buzele parcă erau cuprinşi de pedepsie; cei mai mulţi umblau bezmetici şi stăteau pe gânduri, văzând cum îşi pierd vremea, şi numai oftau din greu, ştiind câte nevoi îi aşteaptă acasă. Şi turbare de cap şi frântură de limbă ca la aceşti nefericiţi dascăli nu mi s-a mai dat a vedea; cumplit meşteşug de tâmpenie, Doamne fereşte! De-a mai mare dragul să fi privit pe Davidică, flăcău de munte, cu barba în furculiţă şi favorite frumoase, cu pletele creţe şi negre ca pana corbului, cu fruntea lată şi senină, cu sprâncenele tufoase, cu ochii mari, negri ca murele şi scânteietori ca fulgerul, cu obrajii rumeni ca doi bujori, nalt la stat, lat în spete, subţire la mijloc, mlădios ca un mesteacăn, uşor ca o căprioară şi ruşinosca o fată mare, Dumnezeu să-l ierte! că n-avu parte să se preoţească. A murit, sărmanul, înainte de vreme, înecat cu pronumele conjunctive, pieritu-le-ar fi numele să le piară, că au mâncat juvaier de flăcău! mai bună minte avea Mirăuţă din Grumăzeşti, care umbla trelalela, în puterea iernii, pe la tărăbile jidoveşti, întrebând ba teacă de cosor,

ba căpestre de purici, ba cuie de la corabia lui Noe, ba fragi şi căpşune pentru cineva care pornise într-adaos, ba cânta în pilda jidovilor:

— Nu-mi e ciudă de gândac, l-a mâncat frunza de fag; Dar mi-e ciudă pe omidă, l-a mâncat frunza de crudă: N-a lăsat să odrăslească, Voinicii să se umbrească. Şi alte drăcării ce-i trăsneau în cap. Nebun era el să-şi piardă viaţa din pricina lui mi-ţi-i, ni-vi-li, mete-îl-o, ne-ve-i-le, ca Davidică? Eu, ca şi Mirăuţă, nu mă prea osteneam până-ntr-atâta, să mor învăţând; că doar nu-mi plângeau copiii acasă, nici dădusem catihetului cel poclon mare până pe-acolo. Pentru două mierţe de orz şi două de ovăs, nu era să las copila popii de la Folticenii-Vechi nemângâiată. Afară de aceasta, când mă uitam în oglindă, barbă şi mustăţi ca în palmă; şi doar le şi pârleam eu într-o privire şi le ungeam în toată seara cu seu amestecat cu muc de lumânare şi alună arsă, dar degeaba muncă! Ş-apoi, intrat în asemenea şcoală, mai numai barba şi punga, bat-o pustia, te făcea să calci a popă! D-apoi lui Trăsnea, săracul, ce-i păţea sufletul cu gramatica! Odată îmi zise el, plin de mâhnire:

— Ştefănescule (căci aşa mă numeam la Folticeni), astăzi nu mai mergem la şcoală, că nu ştiu tabla şi vreau să învăţ pe mâine la gramatică. Mă rog ţie, hai cu mine la câmp spre Folticenii-Vechi; vom învăţa împreună, sau câte unul, eu la gramatică şi tu la ce-i vrea; apoi mi-i asculta, să vedem, nu s-a prinde şi de capul meu ceva? Las că nici la celelalte nu prea pot învăţa cu slova asta nouă, care-a ieşit, însă afurisita de gramatică îmi scoate peri albi, trăsni-o-ar fi s-o trăsnească! Parcă ai ce face cu dânsa la biserică? Dar dacă se cere!... Am s-o iau şi eu din capăt, şi, poate, cu tine, care ai trecut pe la părintele Duhu, să mă pot desluşi... Fiindcă la Folticenii-Vechi era ceva mângâiere pentru mine, mă potrivesc lui Trăsnea, şi ne ducem împreună. Şi era un ger uscat prin luna lui noiembrie, şi

bătea un vântişor subţire în ziua aceea, de-ţi frigea obrazul! Cum ajungem la câmp, Trăsnea se tologeşte pe-un hat şi începe la gramatică, din capăt, întrebarea şi răspunsul întâi: Întrebare: Ce este gramatica română? Răspuns: Gramatica română este cartea ce ne învaţă a vorbi şi a scrie o limbă corect. Iar în altă ediţie: Gramatica este o învăţătură ce ne arată modul de a vorbi şi de a scrie bine într-o limbă. Asta-i asta! Din ceaslov şi psaltire, şi acele bălmăjite rău, ca vai de ele, să treci la gramatică, şi încă ce gramatică! Nu ca aceste de acum, puzderie de gramatici; unele raţionate, altele dezvoltate şi ticsite de complimente, care, trebuie spus fără compliment, îţi explică… până ce nu se mai înţelege nimica; adică făcute anume pentru copii, de se joacă cu dânsele, de uşoare ce sunt!… Însă ce folos? Peste Trăsnea n-a dat asemene noroc… să umble într-ales… El, păcătosul, uitaţi-vă ce fel de gramatică trebuia să înveţe: artea, corect, într-o limbă; silabă numim un sunet deplin, simplu sau compus cu una din consune, sau şi cu mai multe consune, care însă să se pronunţe cu o scoatere de voace. Iar în altă ediţie: Prin silabă înţelegem rostitura unei părţi de cuvânt ş.c.l. Ei, ei! de-acum drege-ţi voacea şi descurcă-te, măi Trăsne, dacă poţi! Iar, la a treia pagină, îndată altă năzbâtie: Întrebare: Câte părţi are gramatica română? Răspuns: Gramatica română are patru părţi, care sunt: 1. Etimologia; 2. Sintaxa; 3. Ortografia şi 4. Prosodia. Întrebare: Ce ne învaţă fiecare din părţile aceste? Răspuns: 1. Etimologia ne învaţă a cunoaşte părţile vorbei, adică analisul gramatical. 2. Sintaxa ne învaţă a lega părţile vorbei după firea limbii noastre, adică sintesul gramatical. 3. Ortografia ne învaţă a scrie bine, adică după regulile gramaticei.4. Prosodia ne învaţă a accentua silabele şi a le rosti după firea cuvintelor şi scopul ce-l avem în vorbire. Apoi: mi-ţi-i, ni-vi-li, mete-îl-o, ne-ve-i-le. Şi alte iznoave hăzoase ca aceste! mai pune la socoteală că şi Trăsnea era înaintat în vârstă, bucher de

frunte şi tâmp în felul său; că profesorul, care şi el se mira cum a ajuns profesor, zicea: Luaţi de ici până ici, cum mi se pare că se mai face pe une locuri şi astăzi, şi poate că nu veţi aduce bănat nici gramaticului, nici profesorului, nici lui Trăsnea, ci întâmplării, care a făcut pe oameni aşa cum sunt: ori cuţite de oţel, ori de tinichea… Ş-apoi gândiţi că Trăsnea citea întrebarea şi răspunsul, fiecare pe rând, rar şi lămurit, ca să se poată înţelege ceva? Nu aşa, necredincioşilor, ci iată cum: Ce este gramatica română, este… ce este, este… este arata… nu arata, artea… artea… ce… ce… ce ne învaţă, învaţă… învaţă… ce ne învaţă; a vorbi… bi… bi… ce ne învaţă… ce este, este… este arata, uite dracu'! nu arata, artea ce ne învaţă… ce este, este… Şi tot aşa dondănind foarte repede, bâlbâit şi fără pic de cugetare, până la a scrie într-o limbă corect rar ajungea, sărmanul! Şi după ce turba de cap hăt bine, mă striga să-l ascult, că ştie. Luam eu cartea din mâna lui şi-l întrebam: Ce este gramatica, măi Trăsne? Iar el, închizând ochii, răspundea iute, iute şi mornăit, cum cer calicii la pod:

— Ce este gramatica română, este… ce este, este… şi celelalte, după obicei, schimonosind cuvintele şi îndrugându-le fără nicio noimă, de-ţi venea să-i plângi de milă!

— Nu aşa, măi Trăsne! Dar cum?

— Nu mai zice română, şi spune numai răspunsul; ce ai cu întrebarea? Şi se şi opintea el, într-o privire, să răspundă bine, dar degeaba; se încurca şi mai rău, începea a ofta şi-i venea să-şi spargă capul.

— Mai lasă-mă oleacă, zicea el necăjit şi, când te-oi striga, să vii iar să mă asculţi; şi de n-oi şti nici atunci, apoi dracul să mă ia! Dă, gramatica să zicem că n-o înţeleg şi s-o lăsăm la o parte; artea, asemene; corect, tiji. D-apoi română, este… ce… ne învaţă a vorbi şi a scrie bine într-o limbă parcă-s cuvinte româneşti, ce naiba! Numai şi aici trebuie să fie ceva: a vorbi şi a scrie bine într-o limbă,

îndrăcit lucru! Cum să scrii într-o limbă? Poate cu limba, mai ştii păcatul? Pesemne că noi, cum s-ar prinde, las că, de scris, talpa gâştei, dar apoi şi de vorbit, păcatele noastre, se vede că vorbim pogan şi rău de tot; nu româneşte, ci ţărăneşte… Doamne, Doamne! Învăţat mai trebuie să fie şi acel care face gramatici! Însă şi-n gramatică stau eu şi văd că masa tot masă, casa tot casă şi boul tot bou se zice, cum le ştiu eu de la mama. Poate celelalte bâzdâgănii: rostitură, artea, corect, pronunţe, analisul, sintesul, prosodia, ortografia, sintaxa, etimologia, concrete, abstracte, conjunctive: mi-ţi-i, ni-vi-li, meteâl-o, ne-ve-i-le şi altele de seama acestora să fie mai româneşti… şi noi, prostimea, habar n-aveam de dânsele! Noroc mare că nu ne pune să le şi cântăm, c-ar fi şi mai rău de capul nostru cel hodorogit! Decât ţăran, mai bine să mori! Hai, du-te, Ştefănescule, că mapuc de învăţat!… Şi lăsându-l, m-am dus şi eu în ciudă la fata popii, am găsit-o singură-singurică şi m-am jucat cu dânsa în ticnă până-ndeseară; căci mamă n-avea, şi tată-său ca popa, umbla după căpătat… Apoi m-am întors la câmp, cu zgărdiţa de la gâtul copilei, c-o năframă cusută frumos cu flori de mătase şi cu sânul plin de mere domneşti; şi, când colo, zărghitul de Trăsnea dormea pe hat, cu gramatica sub nas, şi habar n-avea de frig. Sărace, sărace! nu eşti nici de zeama ouălor; decât aşa, mai bine te făcea mă-ta un mânz şi te mâncau lupii, zic eu în mine.

— He! Trăsnea, mă! scoală! ştii tabla? Sare el de jos, îl ascult, clei. Haidem acasă, măi Trăsne, că m-au răzbit foamea şi frigul, şi mor de urât aicea pe câmp!

— Da, că şi eu… Ducă-se dracului gramatica! Mi s-a înăcrcit sufletul de dânsa! Şi osebit de asta, nici nu-mi e bine.

— Un fel de lene, amestecată cu slăbăciune, măi Trăsne, nu-i aşa?

— Ba chiar ai nimerit: un fel de leşin la inimă,

amestecat cu întinsori, sau cam aşa ceva.

— Poate florile gramaticii, zic eu.

— Mai ştii păcatul? Poate că ş-aceea să fie, zise Trăsnea; căci, dracul s-o ia! cum pui mâna pe dânsa, îndată-ţi vine somn… Flecuşteţe de-aceste nu se potrivesc cu rânduiala bisericii, s-a mântuit vorba… Osmoglasnicul este ce este… Vorba tatii: Condacul umple sacul, şi troparul hambarul, măi băiate! Ce umblăm noi chinuindune cu gramatica, Ştefănescule? Haidem! Şi ne întoarcem noi la gazdă pe la asfinţitul soarelui, mâncăm ce mâncăm ş-apoi rugăm pe moş Bodrângă să ne cânte; şi unde nu se adună o mulţime de dăscălime la noi, căci aici era staniştea lor; şi ne întărtăm la joc, ştii colc, ca la vârsta aceea, de nici simţirăm când a trecut noaptea. Şi aşa am scăpat, şi eu de urât, şi Trăsnea de bolborosit prin somn: ce este gramatica română, este… ce este, este… ca alte dăţi. Însă veselia nu s-a încheiat numai cu atâta; alta şi mai şi s-a început din capăt. N-apucase moş Bodrângă a lua bine fluierul de la gură, şi iaca ne trezim cu popa Buligă, ce-i ziceau şi Ciucălău, din uliţa Buciumenii, tămăiat şi aghesmuit gata dis-dimineaţă. Dumnezeu să-l iepure! Şi cum ne binecuvântează, după obiceiul său, cu amândouă mâinile, ca vlădicii, ne şi trage câte-un ibrişin pe la nas despre fata popii de la Folticenii-Vechi: ba că-i fată cuminte, ba că-i bună de preoteasă, ba c-ar fi potrivită cu mine, ba că are să mi-o lege tată-său de gât, şi câte ponosuri şi tâlcuri de-a lui popa Buligă cel buclucaş, pân-a început Gâtlan a-l lua cu măguleli, zicând:

— Ia las, las, cinstite părinte! nu mai umbla şi sfinţiata cu scornituri de-aceste chiar în ziua de lăsatul secului. Mai cântă încaltea, moş Bodrângă, un răstimp, să ne veselim de-ajuns, că părintele a fi bun şi ne-a ierta… Moş Bodrângă de cuvânt; iar începe a cânta, şi la joc, băieţi! Popa Buligă, deşi era bătrân, dacă vede că ni-i treaba deaşa, unde nu-şi pune poalele antereului în brâu, zicând:

— Din partea mea, tot chef şi voie bună să vă dea Domnul, fiilor, cât a fi şi-ţi trăi! apoi zvârle potcapul deoparte, şi la joc de-a valma cu noi, de-i pălălăiau pletele. Şi tragem un ropot, şi două, şi trei, de era cât pe ce să scoatem sufletul din popă. Şi aşa l-am vlăguit, de-i era acum lehamete de noi. Dar vorba ceea: Dacă te-ai băgat în joc, trebuie să joci! De la o vreme, văzând bietul popă că s-a pus în cârd cu nebunii, începe s-o întoarcă la şurub:

— Mă aşteaptă nişte fii de duhovnicie, dragii mei, şi trebuie să mă duc mort-copt, căci acesta ni-i plugul. Pavel, gazda noastră, şi pune atunci un talger de uscături ş-o garafă cu vin dinaintea părintelui Buligă, zicând:

— Ia poftim, cinstite părinte, de-ţi lua din masa noastră oleacă de gustare ş-un pahar, două de vin, ş-apoi vă-ţi duce, dacă spuneţi c-aveţi aşa de mare grabă. Sfinţia-sa, nemaipunându-se de pricină, încrucişază mâinile, după obicei, îşi drege glasul şi spune cu smirenie: Binecuvântează, Doamne, mâncarea şi băuturica robilor tăi, amin! După aceea ridică un pahar, zicând: Mă închin, băieţi, la faţa voastră cu sănătate, ca la un codru verde! Când ne-a fi mai rău, tot aşa să ne fie! Şi dă paharul de duşcă; apoi încă vreo două-trei, şi peste acele alte câteva; după aceea ne binecuvântează iar cu amândouă mâinile, zicând: Ei, băieţi, de-acum liniştiţi-vă! Ş-apoi ne lasă în pace şi-şi caută de drum. Însă noi, vor ba ceea:

Nici toate-ale doftorului.
Nici toate-a duhovnicului;
De ce petreci.
De ce-ai mai petrece!

Cam pe înserate, ne luăm târâş, cu moş Bodrângă cu tot, şi ne băgăm într-o cinstită crâşmă, la fata vornicului de la Rădăşeni, unde mai multă lume se aduna de dragostea crâşmăriţei decât de dorul vinului; căci era şi frumoasă, bat-o hazul s-o bată! Ş-apoi, măritată de curând după un vădăoi bătrân ş-un lămă, mamă, cum e mai bine de tras la

om în gazdă. Crâşmăriţa, cum ne-a văzut, pe loc ne-a sărit înainte şi ne-a dus deoparte, într-o odaie mare, cu obloane la fereşti şi podită pe jos, unde eram numai înde noi şi crâşmăriţa, când poftea, ca la casa ei. Într-un colţ al odăii, câteva mierţe de fasole; în altul, sămânţă de cânepă; în al treilea, o movilă de mere domneşti şi pere de Rădăşeni, care trăiesc până după Paşti; în al patrulea, mazăre şi bob, despărţite prin o scândură lată, iar alături, nişte bostani turceşti; într-o puţină, pere uscate şi dulci ca smochinele; mai încolo, un teanc de chite de cânepă şi de in pe-o grindă, călepe de tort şi lânuri boite fel de fel pentru scoarţe şi lăicere; apoi cârlţi, buci şi alte lucruri, zăhăite prin cele poliţe şi colţare, ca la casa unui gospodar fruntaş de pe vremea aceea. Şi cum ne aflam noi în această binecuvântată casă, crâşmăriţa iute a lăsat obloanele în jos, a aprins lumânarea şi, cât ai bate din palme, ni s-a şi înfăţişat cu o cană mare de lut, plină cu vin de Odobeşti; şi turnând prin pahare, săreau stropii din vin de-o şchioapă în sus, de tare ce era. Gâtlan, bun mehenghi, ia un pahar şi-l întinde gazdei, zicând:

— Ia poftim, puiculiţă, de cinsteşte dumneata întâi! să vedem, poate c-ai pus ceva într-însul. Crâşmăriţa cea frumoasă, luând paharul, se închină la toţi cu sănătate, râzându-i ochii, şi, după ce gustă puţin, se roagă să n-ozăbovim, că mai are şi alţi muşterii, şi bărbatu-său nu poate dovedi singur. Dar ţi-ai găsit; noi, aţiindu-i calea, o pofteam, cu stăruinţă, să cinstească de la fiecare. Şi ea tot ar fi stat mai mult cu noi, dacă n-am fi alungat-o prosteşte, mulţumindu-i câte c-o sărutare plină de foc!

— Aşa e tineritul ista, bată-l să-l bată, zise moş Bodrângă, şezând cucuiat pe nişte buci şi molfăind la pere uscate. Aveţi dreptate, băieţi, acum vi-i vremea!

— Şi cum zici, moşule, răspunse crâşmăriţa, intrând atunci pe uşă c-o strachină de plăcinte fierbinţi, c-o găină friptă şi punându-le pe masă dinaintea noastră. Şi, zău,

mare pomană şi-a făcut, căci eram flămânzi ca nişte lupi! După ce mântuim de băut cana ceea, ni se aduce alta, pentru care mulţumeam crâşmăriţei tot cu sărutări, până ce se făcea că se mânie şi iar fugea dintre noi. Mai pe urmă iar venea şi iar fugea, căci cam aşa se vinde vinul, pe unde se vinde… Ori, mai ştii păcatul? Poate că nici crâşmăriţei nu-i era tocmai urât a sta între noi, de ne cerca aşa des. La urma urmelor, unde nu-i dă şi Trăsnea cel urâcios un pupoi, fără veste! Căci la de-aceste mai tot prostul se pricepe. Şi atunci, crâşmăriţa cea frumoasă curat că s-a mâniat. Dar ce să-i facem? Vorba ceea: În care cămaşă s-a mâniat, într-aceea s-a dezmânia. Că altfel n-ai cum s-o ghibăceşti. De la o vreme, prinzând moş Bodrângă la curaj, să nu înceapă a cânta din fluier o Corăbiască de cele frământate în loc? Noi, atunci, să nu ne întărtăm la joc? Şi aşa o fierbeam de tare, de nu ne ajungea casă, şi dam chiorâş prin fasole, prin mazăre şi bob, şi sămânţa de cânepă se făcea oloi, pârâind sub tălpile noastre. Cam pe după miezul nopţii, văzând că moş Bodrângă ne-a părăsit, începem şi noi a ne strecura câte unul, unul, spre gazdă; eu, cu sânul încărcat de pere uscate şi c-un bostan mare, ce mi l-a dat crâşmăriţa, căci pe cât era de frumoasă, pe atâta era şi de darnică, mititica!… Şi când ajung la gazdă, ce să vezi? mai fiecare tovarăş al meu furluase câte ceva: unul mere domneşti, altul pere de Rădăşeni; moş Bodrângă paşlise o grămadă de buci pentru aţâţat focul, şi Trăsnea, sămânţă de cânepă. Iar Oşlobanu, cu ciubotele dintr-o vacă şi cu tălpile din alta, venind mai în urma tuturor, numai ce-l vedem că se pune cu creştetul pe pat şi cu tălpile în grindă, aşa încălţat şi îmbrăcat cum era; şi, ce să-ţi mai vadă ochii? Să nu spun minciuni, dar peste o dimerlie de fasole i-au curs atunci din turetce, pe care de obicei le purta suflecate, iar atunci le desuflecase, anume pentru trebuşoara asta… Numai văru-meu, Ioan Mogorogea, fecior de gospodar cinstit, nu luase niciun capăt de aţă. Iar

Zaharia lui Gâtlan se mulţumise c-un sărutat din partea frumoasei crâşmăriţe. Mare mângâiere pentru un băiat străin, în ziua de lăsatul secului!… Şi ia acum înţeleg eu că Gâtlan, căruia-i zicea în şcoală Zaharia Simionescu, a fost mai cu minte decât noi toţi; căci el din cele aduse de noi s-a folosit; iară noi, din fericirea lui, pace! Ei, ei, toate bune şi frumoase la vremea lor; dar de-acum trebuie să ne mai punem şi câte pe-oleacă de carte, căci mâine-poimâine vine vacanţa de Crăciun, şi noi stricăm pâinea părinţilor degeaba; nimic fără cheltuială, şi banii nu se iau din drum. Unul cu altul la un loc aveam acum, la începutul postului, vreo patru-cinci ulcioare de oloi, trei-patru saci de făină de păpuşoi, câteva oci de peşte sărat, perje uscate, fasole, mazăre, bob, sare şi lemne pentru câteva săptămâni; căci stam la masă toţi împreună, făcând mâncare cu rândul, fiecare dintr-al său pentru o zi. Însă Oşlobanu, care mânca cât şaptesprezece, ne cam pusese pe gânduri. Tată-său, popa Neculai, nu-i vorbă, avea de unde să-i trimită; dar Ce-i în mână nu-i minciună. Multe sunt de făcut şi puţine de vorbit, dacă ai cu cine te înţelege. Mă sfătuiesc eu într-o zi cu Gâtlan, c-aici ar trebui ceva de făcut, să putem scăpa de câţiva mâncăi, căci tovărăşia nu ni se părea dreaptă. Şi găsim un mijloc nu se poate mai nimerit: noaptea, când vor dormi toţi, să punem poştă la tălpi cui vom socoti noi; mai ales că vreo câţiva adormeau duşi, cum începeamoş Bodrângă a spune la poveşti. Şi după ce-am pus la cale unele ca aceste, pândim când erau ceilalţi duşi de-acasă şi ne apucăm de făcut poşte, ca s-avem pe mai multă vreme. Câteva pături de hârtie, lipite una peste alta cu seu de lumânare topit pe lângă foc, puse încet la tălpi, când doarme omul greu, şi aprinse c-un chibrit, mai sfânt lucru nici că se poate!… Şi fiindcă pe Oşlobanu toţi aveau ciudă mai mare, lui i-am făcut pocinog întâi. Şi când l-a ajuns arsura la os, a sărit din somn, răcnind ca un taur, şi nu-şi găsea loc prin casă, de usturime. Dar, neaflând care-i

vinovatul şi nebizuindu-se în putere a se bate cu toţi, se puse la făcut metanii şi ne blestema, de-i curgea foc din gură. Noi însă, cu toate blestemele lui, mai punându-i în alte nopţi câteva poşte şi făcându-i-se tălpile numai o rană, a fost nevoit să-şi ia tălpăşiţa spre Humuleşti, lehămetindu-se de popie şi lăsând toate merindele sale în stăpânirea noastră. Îndată după asta, Gâtlan scrise lui Oşlobanu:

Iubite Oşlobene.

Mă închin cu sănătate de la golătate, despoieţii din urmă. De n-aveţi ce mânca acolo, poftim la noi să postim cu toţii.

Al tău voitor de bine.

Zaharia.

Mare căpitan de poşte

Peste vreo câteva zile am mai tăiat gustul de popie unuia, care venise în gazdă la noi din proaspăt; Nic-a lui Constantin a Cosmei, din Humuleşti, se duse şi el cu tălpile băşicate pe urma lui Oşlobanu. Şi cu atâta mai bine, căci tot îşi pierdeau vremea în zadar. Iar Trăsnea, fiind mai chilos şi mai tare de cap, rabdă el cât rabdă şi, dacă vede că-l răzbim cu poştele, se mută la altă gazdă, luându-şi partea de merinde. Şi cu astă rânduială, am rămas noi acum numai trei la Pavel ciubotarul: eu, Gâtlan, văru-meu Ioan, poreclit Mogorogea, şi moş Bodrângă pe deasupra. Văru-meu, care văzuse de patima celorlalţi, luase obicei în toată seara, la culcare, a-şi coase mânecile contăşului şi, vârându-şi picioarele într-însele, dormea fără grijă. Vorba ceea: Paza bună trece primejdia rea. Aproape de Crăciun, Pavel făcu o pereche de ciubote de iuft vărului meu Ioan, cu care era prieten unghie şi carne. Doi icusari plătise Mogorogea lui Pavel pentru ciubote. Dar, ce-i drept, făceau paralele acele, căci pusese piele bună, talpă de fund, şi erau cusute de tocmală. Numai scârţ uitase Pavel să pună… şi pentru asta rău i s-a stricat inima lui Mogorogea! Noroc mare că era o iarnă geroasă, şi omătul ajuta la

scârţâit. În vacanţă ne duceam acasă, ş-apoi, vorba ţiganului cu Crăciunul sătulul… Costiţe de porc afumate, chişte de buft umplut, trandafiri usturoiaţi şi slănină de cea subţire, făcute de casă, tăiate la un loc, fripte bine în tigaie şi cu mămăliguţă caldă, se duc unse pe gât. Mai face el ţăranul şi alte feluri de mâncări gustoase, când are din ce le face. Şi, mulţumită Domnului, părinţii noştri aveau de unde, căci sărăcia nu se oploşise încă la uşa lor, pe când ştiu eu. Şi să nu-mi uit cuvântul! Petrecem noi sărbătorile frumos la părinţi, în Humuleşti, şi după Bobotează ne întoarcem iar în Folticeni, la Pavel, gazda noastră. Pe la şcoală mai dam noi aşa, câteodată, de formă. Dar, drept vorbind, nici n-aveam ce căuta, căci bucheaua poate s-o înveţe şi acasă cine vrea. Iar cine nu, ferice de dânsul! Şi eu, unul, eram dintr-acei fericiţi: când e vorba de credinţă, ce-ţi mai trebuie învăţătură? De la moş Bodrângă zic şi eu că aveai ce învăţa: fluierul său te făcea să joci fără să vrei, şi poveştile lui nu-ţi dau vreme de dormit. Afară de asta, mai aveam noi cu ce ne trece vremea când voiam: ţencuşa, ba tăbăcăreasca sau concina, ba alteori, noaptea, ne puneam la taclale până se făcea ziua albă. Iar în sărbători, o luam hăbăuca prin cele sate, pe unde ştiam că se fac hore. În Rădăşeni, sat mare, frumos şi bogat, am jucat la trei jocuri într-o singură zi: unul de flăcăi tomnatici, la care venise fetele cele mai tinere; altul de flăcăi tineri, la care venise fetele cele stătute; iar al treilea, de copilandri, la care venea cine poftea… Flăcăii abia se legănau în joc, şi hora se învârtea foarte încet. Fetele nu se-aşteptau rugate, ca pe-aiurea, ci fiecare desprindea mâinile a doi flăcăi, unde-i venea la socoteală, spunea bună ziua! şi urma jocul înainte. Văru-meu, fudulindu-se cu ciubotele cele nouă, juca numai lângă fata vornicului, soră cu crâşmăriţa cea frumoasă din Folticeni. Şi Gâtlan, care juca lângă mine, îmi spuse la ureche:

— Las că-i vedea tu ce-am să-i fac lui Mogorogea; de

i-a ticni ziua de azi, păcat să-mi fie!

— Taci, măi, zic eu, ce mai vorbeşti în bobote, că s-a mânia omul şi s-a duce şi el acasă.

— Ei, ş-apoi? Ce mare pagubă? Vorba ceea: Dacă s-a da baba jos din căruţă, de-abia i-a fi mai uşor iepei. Şi jucăm înainte. Seara ne întoarcem la gazdă, şi Mogorogea, băiat grijuliu, îşi curăţă ciubotele frumos şi le pune la uscat pe vatră, deoparte, cum făcea totdeauna. A treia zi după asta, ciubotele văru-meu se rup hăbuc în toate părţile... Şi el, supărat la culme, se leagă de Pavel să-i facă altele în locul acelora, ori să-i dea banii îndărăt numaidecât.

— Mi-ai pus piele scoaptă, cârpaciule, zise Mogorogea înfuriat; aşa fel de prieten îmi eşti? Haiti! alege-ţi una din două, căci altfel dai cinstea pe ruşine; îţi trântesc scroambele de cap! auzitu-m-ai? Pavel, neştiindu-se vinovat, zise cu dispreţ:

— Ia ascultă, dascăle Mogoroge, nu te prea întrece cu vorba, că nu-ţi şede bine. Pe cine faci cârpaci? După ce-ai purtat ciubotele atâta amar de vreme, umblând toată ziua în pogheazuri, şi le-ai scrombăit pe la jocuri şi prin toate corhănele şi coclaurile, acum ai vrea să-ţi dau şi banii înapoi, ori să-ţi fac pe loc altele nouă? Dar ştii că eşti ajuns de cap?! Nu-ţi e destul că m-ai ameţit, punându-ţi sfârloagele pe calup, trăgându-le la şan, şi ungându-le aici, pe cuptor, la nasul meu, în toate dimineţile? Ba de câte ori mi-ai pus şi poşte la picioare, şi eu, ca omul cel bun, tot am tăcut şi ţi-am răbdat. Îmi pare rău că eşti gros de obraz! Ei, las că te-oi sluji eu de-acum, dacă ţi-i vorba de-aşa!

— Ce spui, cârpaciule? zise văru-meu; şi tu mă mogorogeşti? D-apoi numa-n ciubotele tale am stat eu, bicisnicule? Încă te obrăzniceşti? Acuşi te-oi otânji, cu ceva, de nu te-i putea hrăni în toată viaţa!

— Până ce mi-i otânji, zise Pavel, eu acuşi te cinătuiesc frumuşel cu dichiciul; înţeles-ai? Văzând noi că

era cât pe ce să se încaiere la bătaie, ne punem la mijloc şi-i împăcăm cu mare greu: Ioan să mai dea un irmilic lui Pavel, iar el să-i căputeze ciubotele, şi pace bună! mai glumeau ei după aceasta câine-câineşte, dar lui Mogorogea nu-i ieşa de la inimă afrontul ce i-l făcuse Pavel. În săptămâna hărţii, sau cârneleaga, moş Vasile, venind la Folticeni, între alte merinde, aduce feciorului său şi trei purcei grijiţi gata.

— Bine-ai venit sănătos, tată, zise Ioan, sărutându-i mâna. Aşă-i că ne-ai nimerit?

— Bine v-am găsit sănătoşi, măi băieţi, răspunse moş Vasile. D-apoi, vorba ceea: Nimeresc orbii Suceava, şi eu nu eram să vă nimeresc? Apoi, din vorbă în vorbă, ne întreabă:

— Ei, ce mai zice Mecetul despre popia voastră? Are gând să vă dea drumul degrabă? Căci eu, drept să vă spun, m-am săturat de-atâta zdruncen şi cheltuială.

— Nu se zice mecet, ci catihet, tată, răspunse Ioan ruşinat.

— Na, na, na, măria-ta! parcă asta grijă am eu acum! … vorba ceea: Nu-i Tanda, şi-i Manda; nu-i tei-belei, ci-i belei-tei… de curmei. Şi ce mai atâta înconjur?… Mecet, Berechet, Pleşcan, cum s-a fi chemând, Ioane, ştiu că ne jupeşte bine, zise moş Vasile. Şapoi cică popa-i cu patru ochi!… Ia mai bine rugaţi-vă cu toată inima sfântului hărăşc1 Nicolai de la Humuleşti, doar v-a ajuta să vă vedeţi popi odată; ş-apoi atunci… aţi scăpat şi voi deasupra nevoii: bir n-aveţi a da, şi havalele nu faceţi; la mese şedeţi în capul cinstei 1 Ierarh.2 Atestat. şi mâncaţi tot plăcinte şi găini fripte. Iar la urmă vă plăteşte şi dinţăritul… Vorba ceea: Picioare de cal, gură de lup, obraz de scoarţă şi pântece de iapă se cer unui popă, şi nu-i mai trebuie altceva. Binear fi, Doamne iartă-mă, ca feţele bisericeşti să fie mai altfel!… dar… veţi fi auzit voi că popa are mână de luat, nu de dat; el mănâncă şi de pe viu, şi de pe mort.

Vedeţi cât de bine trăieşte mecetul, fără să muncească din greu ca noi… Numai… dă!… darul se cinsteşte!… Ioane, eu ţi-am şi ochit un potcapic, zise moş Vasile, la pornire. Cată de nu te lăsa pe tânjală, pune mâna pe afiştat2 mai repede şi vin-acasă; căci Ioana lui Grigoraş Roşu, de la noi, aşteaptă cu nerăbdare să-ţi fie preoteasă. Mai rămâneţi cu sănătate, dascăle Zaharie şi nepoate, că eu m-am dus!…

— Mergeţi sănătos, moş Vasile, zicem noi, petrecându-l până mai încolo, şi vă rugăm, spuneţi părinţilor, din partea noastră, că ne aflăm bine şi-i dorim. După ce se duce moş Vasile, eu zic lui Ion cu binişorul:

— Vere, ia să frigem în astă seară un purcel de ceia, că tare mi-i dor!… Mogorogea, nătâng şi zgârcit cum era, începe a striga la mine:

— Mă! ia ascutaţi; eu nu-s Nică Oşlobanu, să mă suciţi cum vreţi voi… Cu ce mă hrăniţi, cu aceea am să vă hrănesc. Nu vă dau nicio bucăţică de purcel, măcar să crăpaţi!

— Iar de nu, cel ce zice, răspunde Gâtlan.

— Amin, bleştesc eu cu jumătate de gură.

— Şi eu mă anin, spuse Pavel de după sobă.

— Amin, neamin, ştergeţi-vă pe bot despre purcei, zise Mogorogea cu ciudă; înţeles-aţi? Nu tot umblaţi după bunătăţi; mai mâncaţi şi răbdări prăjite, că nu va fi nimica!

— Ia lăsaţi-l încolo, măi; sta-i-ar în gât pe ceea lume! zise Zaharia. Şi ne punem, dragă Doamne, la învăţat. Însă, fie vorba între noi, nu ne era a învăţa, cum nu i-e câinelui a linge sare. În sobă arsese un foc straşnic; îl învelisem şi astupasem, căci era ger afară. Moş Bod rângă încurcase nu ştiu pe unde în seara aceea, şi Pavel, neavând lucru ca alte dăţi, se culcase devreme. Iar Mogorogea, nădăjduindu-se în potcapicul tătăne-său, adormise înaintea lui Pavel cu picioarele în mânecile contăşului, după obicei, şi horăia zdravăn. Vorba ceea: Lasă-mă, să te las! mai târziu stingem şi noi lumânarea şi ne culcăm; însă nu

puteam adormi, gândindu-ne la purcel.

— Măi Zaharie, nu mai ai tu vreo poştă de cele undeva? zic eu încet.

— Nu, bre, răspunse Zaharia şi mai încet; şi, Doamne, ce bine-ar fi să trântim una lui Mogorogea! Dar, până la poştă, până la un ştiu ce, na cuţitaşul meu, taie încetişor custura de la mâneca lui Mogorogea, în dreptul unei tălpi, dă-i o pârleală bună cu nişte chibrituri de este, care ard mocnind, şi las dacă i-or mai ticni purceii... Numai cată de nu te mocoşi atâta!

— Adă cuţitaşul încoace, zic eu, şi, la toată întâmplarea, cred că nu mă vei da prin şperlă şi nu-l vei lăsa să mă bată!

— Nici vorbă nu mai rămâne, zise Zaharia; dă-i pârleală înainte, fără grijă. Atunci... îmi iau inima în dinţi şi fac tocmai aşa cum fusesem povăţuit de Gâtlan; tai cusutura încetişor şi ţin câtu-ţi-i smocul de chibrituri aprinse la călcâiul văru-meu, unde era pielea mai groasă, până ce-l răzbeşte focul. Şi când răcneşte odată cât ce poate, eu zvrrrr! chibriturile din mână, ţuşti! la spatele lui Zaharia şi-ncepem a horăi, de parcă dormeam cine ştie de când... Ion însă, împiedicat cu picioarele în mânecile contăşului, căzuse alivanta la pământ, zvârcolinduse ca şarpele şi blestemându-ne cum îi venea la gură:

— Vai! osândi-v-ar Dumnezeu să vă osândească, soiuri ticăloase ce sunteţi! Nime n-are chip să se odihnească în casa asta de răul vostru! Cine oare mi-a făcut şotia? Pe Zaharia şi Nică îi aud horăind şi nu cred să fi îndrăznit... Numai că hoţomanul de Pavel mi-a făcut-o... be-l-ar tăunii să-l beie, când i-a fi somnul mai dulce! Şi încă se preface că doarme, ticălosul! Ia să-l învăţ eu a-şi mai bate altă dată joc de om! Şi repede ia cu cleştele un cărbune aprins din vatră, şi cu dânsul pe cuptor la Pavel. Şi cum dormea, sărmanul, cu faţa în sus, îi pune cărbunele pe pieptul gol, zicând:

— Na! satură-te de făcut şagă cu mine, cârpaciule! Atunci se aude un răcnet spăimântător, şi, odată cu răcnetul, Pavel, izbind cu picioarele în sobă, o şi darmă la pământ. Şi în buimăceala ceea, trezindu-se cu Ion faţă în faţă, unde nu se încinge între dânşii o bătaie crâncenă; ş-apoi stă de-i priveşte, dacă te rabdă inima…

— Stai, Zaharie, că se face moarte de om în casa asta, şi noi avem să dăm seama! zic eu tremurând ca varga de frică.

— Ho, mă! ce vă este? zise Zaharia sărind ca un vultur între dânşii. Casă de oameni de treabă se cheamă asta?… Iară eu, amandea pe uşă, afară, plângând, şi încep a răcni cât îmi lua gura, strigând megieşii. Oamenii săriră buimaci, care dincotro, crezând că-i foc, ori ne taie cătanele, Doamne fereşte!… Căci era oştire nemţească în Folticeni pe vremea aceea. După ce se mântuie clăcuşoara asta, lumea ne lasă în cât ne-a găsit şi se împrăştie, huiduindu-ne. Să fi văzut ce blestemăţie şi gălămoz era în casă: fereştile sparte, soba dărâmată, smocuri de păr smuls din cap, sânge pe jos, Pavel, cu pieptul ars, şi Ion, cu călcâiul fript, şedeau la o parte gâfuind; eu cu Zaharia, de alta, mirându-ne de cele întâmplate… iar nevinovaţii purcei, fiind spânzuraţi în tindă, la răceală, nu se ştie ce s-au făcut!… Zaharia, de la o vreme, voind a curma tăcerea, zise:

— Cântă-le de-acuma, Ioane: cei fără prihană, aliluia! şi nu mai tânji atâta după dânşii; se vede că aşa le-a fost scris, mititeii!…

— Ia nu mai clămpăni şi tu din gură, măi, răspunse Ion, plin de năduh; aţi tot strigat asupra lor, şi iaca vi s-a făcut pe voie. În vorbele aceste, venind şi moş Bodrângă, chiurluit, începe a-şi face cruce de la uşă.

— Ei, moşule, zic eu; place-ţi cum ne-ai găsit? Pavel, care până atunci şezuse ca mut, uitându-se prin casă amărât, zise: Ia ascultaţi, dascălilor: ca să se mântuie toată

dihonia, cărăbăniţi-vă de la mine, şi mă lăsaţi în pace! Noi, bucuroşi c-am scăpat numai cu-atâta, ne luăm ce mai aveam şi ne mutăm la un fierar peste drum, dimpreună cu moş Bodrângă, mângâietorul nostru. Prin postul cel mare se răspândeşte vuiet printre dascăli despre desfiinţarea catiheţilor şi trecerea celor mai tineri dintre noi la Socola. Na-ţi-o bună, că ţi-am frânt-o! zise Trăsnea; când la adică, nu-i nimică. Vorba ceea: Ne-am pricopsit cu cai cu tot... Dracul mă punea să-mi bat capul de gramatică?... De ştiam asta, mai bine şedeam acasă; şi cu banii câţi s-au dat, pe ici, pe colea, îşi prindea tata altă nevoie.

— D-apoi noi, ziseră dascălii cei însuraţi, oftând; ne-am calicit cu desăvârşire: zimţi, ba oiţe, ba stupi, ba cai şi boi s-au dus pe gura lupului! Părintele catihetul să trăiască!...

— Ia tăceţi, bre, răspunse Zaharia; banu-i ochiul dracului, s-a mântuit vorba!... Ce-l mai cisluiţi atâta pe bietul catihet? Parcă numai el e de-aceia?... Ş-apoi şi vouă, nu ştiu, zău, cum v-a mai intra cineva în voie. Vorba ceea: Hai în car! Bai! Hai în căruţă!

— Bai! Hai în teleagă Bai! Hai pe jos! Bai! ziceţi mai bine că vă trageţi la teapa voastră, ca apa la matcă. Eu-s mai bucuros că s-a întâmplat asta. La Socola să mergem, dacă voim să ieşim dobă de carte!... Acolo-s profesorii cei mai învăţaţi din lume, după cum aud eu.

— La Socola! strigă dascălii cei mai tineri.

— Duceţi-vă pe pustiu, dacă vă place! duce-v-aţi învârtindu-vă ca ciocârlia! strigă cei bătrâni. Şi aşa, aproape de Paşti, ne-am răzleţit unii de alţii, şi la Socola a rămas să meargă cine-a vrea în toamna viitoare, anul 1855.

Bucureşti, 1881, septembrie

[editează]

IV

Cum nu se dă scos ursul din bârlog, ţăranul de la

munte strămutat la câmp, şi pruncul, dezlipit de la sânul mamei sale, aşa nu mă dam eu dus din Humuleşti în toamna anului 1855, când veni vremea să plec la Socola, după stăruinţa mamei. Şi oare de ce nu m-aş fi dat dus din Humuleşti, nici în ruptul capului, când mereu îmi spunea mama că pentru folosul meu este aceasta? Iaca de ce nu: drăgăliţă Doamne, eram şi eu acum holtei, din păcate! Şi Iaşii, pe care nu-i văzusem niciodată, nu erau aproape de Neamţ, ca Fălticenii, de unde, toamna târziu şi mai ales prin câşlegile de iarnă, fiind nopţile mari, mă puteam repezi din când în când, paşlind-o aşa cam de după toacă, şi tot înainte, seara pe lună, cu tovarăşii mei la clăci în Humuleşti, pe unde ştiam noi, ţinând tot o fugă, ca telegarii. Şi după câte-un sărutat de la cele copile sprinţare, şi până-n ziuă fiind ieşiţi din sat, cam pe la prânzul cel mare ne-aflam iar în Fălticeni, trecând desculţi prin vad, în dreptul Baiei, Moldova îngheţată pe la margini, şi la dus şi la întors, de ne degera măduva-n oase de frig! Inima însă ne era fierbinte, că ce gândeam şi izbândeam. De la Neamţ la Fălticeni şi de la Fălticeni la Neamţ era pentru noi atunci o palmă de loc. Dar acum se schimba vorba: o cale scurtă de două poşte, de la Fălticeni la Neamţ, nu se potriveşte c-o întindere de şase poşte, lungi şi obositoare, de la Iaşi până la Neamţ. Căci nu vă pară şagă: de la Neamţ până la Iaşi e câtu-i de la Iaşi până la Neamţ, nici mai mult, nici mai puţin. Şi mai bine rămâi pe loc, Ioane, chiteam în mintea mea cea proastă, decât să plângi nemângâiat şi să te usuci, de dorul cui ştiu eu, văzând cu ochii!... Dar, vorba ceea: Ursul nu joacă de bunăvoie. Mort-copt, trebui să fac pe cheful mamei, să plec fără voinţă şi să las ce-mi era drag! Dragu-mi era satul nostru cu Ozana cea frumos curgătoare şi limpede ca cristalul, în care se oglindeşte cu mâhnire Cetatea Neamţului de atâtea veacuri! Dragi-mi erau tata şi mama, fraţii şi surorile, şi băieţii satului, tovarăşii mei din

copilărie, cu care, în zile geroase de iarnă, mă desfătam pe gheaţă şi la săniuş, iar vara, în zile frumoase de sărbători, cântând şi chiuind, cutreieram dumbrăvile şi luncile umbroase, prundul cu ştioalnele, ţarinile cu holdele, câmpul cu florile şi mândrele dealuri, de după care-mi zâmbeau zorile în zburdalnica vârstă a tinereţii! Asemenea, dragi-mi erau şezătorile, clăcile, horele şi toate petrecerile din sat, la care luam parte cu cea mai mare însufleţire! De piatră de-ai fi fost, şi nu se putea să nu-ţi salte inima de bucurie când auzeai, uneori în puterea nopţii, pe Mihai scripcarul din Humuleşti umblând tot satul câte c-o droaie de flăcăi după dânsul şi cântând:

Frunză verde de cicoare.
Astă noapte pe răcoare
Cânta o privighetoare
Cu viersul de fată mare.
Şi cânta cu glas duios.
De picau frunzele jos;
Şi cânta cu glas subţire
Pentru a noastră despărţire;
Şi ofta şi ciripea.
Inima de ţ-o rupea!

Şi câte şi mai câte nu cânta Mihai lăutarul din gură şi din scripca sa răsunătoare, şi câte alte petreceri pline de veselie nu se făceau pe la noi, de-ţi părea tot anul zi de sărbătoare! Vorba unei babe: Să dea Dumnezeu tot anul să fie sărbători şi numai o zi de lucru, şi atunci să fie praznic şi nuntă. Apoi lasă-ţi, băiate, satul, cu tot farmecul frumuseţilor lui, şi pasă de te du în loc străin şi aşa depărtat, dacă te lasă pârdalnica de inimă! Şi doar mă sileam eu, într-o părere, s-o fac a înţelege pemama că pot să mă bolnăvesc de dorul ei… şi să mor printre străini! că văru-meu Ion Mogorogea, Gheorghe Trăsnea, Nică Oşlobanu şi alţii s-au lăsat de învăţat şi, despre asta, tot mănâncă pâine pe lângă părinţii lor. Dar zadarnică trudă!

Mama avea alte gânduri; ea îmi pregătea cu îngrijire cele trebuitoare, zicându-mi de la o vreme cu asprime:

— Ioane, cată să nu dăm cinstea pe ruşine şi pacea pe gâlceavă!… Ai să pleci unde zic eu. Şi Zaharia lui Gâtlan merge cu tine. Luca Moşneagu, megieşul nostru, vă duce cu căruţa cu doi cai ca nişte zmei. Ia, mai bine, repezi-te până la el de vezi, gata-i de drum? Că mâine desdimineaţă, cu ajutorul Domnului, plecaţi.

— Nu mă duc, mamă, nu mă duc la Socola, măcar să mă omori! ziceam eu, plângând cu zece rânduri de lacrimi. Mai trăiesc ei oamenii şi fără popie.

— Degeaba te mai sclifoseşti, Ioane, răspunse mama cu nepăsare! la mine nu se trec acestea… Pare-mi-se că ştii tu moarea mea… Să nu mă faci, ia acuşi, să iau culeşerul din ocniţă şi să te dezmierd cât eşti de mare! apoi cheamă pe tata şi-i zice hotărâtor:

— Spune-i şi dumneata băiatului, omule, ce se cuvine, ca să-şi ia nădejdea şi să-şi caute de drum.

— Mai rămâne vorbă despre asta? zise tata posomorât. Are să urmeze cum ştim noi, nu cum vrea el, că doar nu-i de capul său. Când m-ar bate numai atâta grijă, măi femeie, ce mi-ar fi? Dar eu mă lupt cu gândul cum să-i port de cheltuială, căci banii nu se culeg de la trunchi, ca surcelele. Şi la işti vreo şase, afară de dânsul, dacă rămân acasă, nu le mai trebuie nimica? Dar fiind el cel mai mare, norocul său; trebuie să căutăm a-l zburătăci, căci nu se ştiu zilele omului! Şi poate vreodată să fie şi el sprijin pentru iştialalţi. Văzând eu că nu-i chip de stat împotriva părinţilor, începui a mă gândi la pornire, zicând în sine-mi cu amărăciune: Ce necazpe capul meu! Preoţii noştri din sat n-au mai trepădat pe la Socola, şi mila sfântului! nu-i încape cureaua de pântecoşi ce sunt. Dapoi călugării, o adunătură de zamparagii duglişi, din toată lumea, cuibăriţi prin mănăstire, ce nu ajung? Şi eu să înşir atâtea şcoli: în Humuleşti, la Broşteni în crierii munţilor, în Neamţ, la

Fălticeni, şi acum la Socola, pentru a căpăta voie să mă fac, ia, acolo, un popă prost, cu preoteasă şi copii; prea mult mi se cere!… Acuşi îi spun mamei că mă duc la călugărie, în Neamţ, ori la Secu. Şi cu câtă carte ştiu, cu câtă nu ştiu, peste câţiva ani pot s-ajung dichiu la vreun mitoc şi să strâng un ştiubei plin de galbeni, ca părintele Chirilaş, de la jugărit, din Vânătorii Neamţului. Ş-apoi atunci… pune-ţi, cuvioase Ilarie, plosca cu rachiu la şold, icrişoare moi cât se poate de multe şi altceva de gustare în buzunările dulamei, pistoalele în brâu, pe sub rasă, comanacul pe-o ureche, şi, cu sabia Duhului în mână şi pletele în vânt, ia-o la papuc, peste Piciorul Rău, spre Cărarea afurisită dintre Secu şi Agapia din deal, unde toată vara se aude cântând un glas îngeresc:

Ici în vale, la părău.
Mieluşa lui Dumnezeu!
Iar câte-un glas gros răspunde:
Hop şi eu de la Durău.
Berbecu lui Dumnezeu!…

Căci, fără să vreau, aflasem şi eu, păcătosul, câte ceva din tainele călugăreşti… umblând vara cu băieţii după… bureţi prin părţile acele, de unde prinsesem şi gust de călugărie… Ştii, ca omul cuprins de evlavie. În sfârşit, ca să nu-mi uit vorba, toată noaptea cea dinainte de plecare, până s-au revărsat zorile, m-am frământat cu gândul, fel şi chip, cum aş putea îndupleca pe mama să mă dea mai bine la mănăstire; şi tocmai când eram hotărât a spune mamei acestea, iaca şi soarele răsare, vestind o zi frumoasă, şi Luca Moşneagu, însurăţel de-al doilea, a cărui tânără nevastă avusese grijă să-l trezească la timp şi să-l pregătească de pornire… se şi aude strigând afară: Gata sunteţi? Haidem! că eu vă aştept cu caii înhămaţi. Mama atunci mă şi ia repede-repede la pornit, fără să am când îi spune de călugărie. Şi, scurtă vorbă, ne adunăm, cu rudele lui Zaharia, cu ale mele, în ogradă la moş Luca, sărutăm

noi mâna părinţilor, luându-ne rămas bun cu ochii înecaţi în lacrimi şi, după ce ne suim în căruţă, supăraţi şi plânşi, ca vai de noi, Luca Moşneagu, harabagiul nostru, dă bici cailor, zicând nevestei sale, care închidea poarta după noi: Olimbiadă, ia sama bine de borta ceea! Căci nişte porci, spărgând gardul într-un loc, se înnădise în grădina lui la păpuşoi. Era dimineaţă, în ziua de Tăierea capului lui Ioan Botezătorul, când ieşeam din Humuleşti, şi fetele şi flăcăii, gătiţi frumos, ca în zi de sărbătoare, foiau prin sat în toate părţile, cu bucuria zugrăvită pe feţe! Numai eu cu Zaharia, ghemuiţi în căruţa lui moş Luca, ne duceam surgun, dracului pomană, că mai bine n-oi putea zice.

— Rogu-te, mână mai tare, moş Luca, zic eu, să nu se mai uite satul ca la urs la noi! Luca Moşneagu, însă, mâna cum ştia el, căci smârţoagele lui de cai erau vlăguiţi din cale-afară, şi slabi, şi ogârjiţi ca nişte mâţi de cei leşinaţi, nu zmei, cum zicea mama, care nu ştia cum să mă urnească mai degrabă din casă.

— Fire-ar afurisit să fie cine a mai desfiinţat şi catiheţiile cele, tocmai acum în vremea noastră! zise Zaharia lui Gâtlan, plin de năduh, după ce-am ieşit la drum, afară. Când să-ţi petreci şi tu tinereţea, apucă-te de cărturărie; parcă are omul zece vieţi! Tot umblând noi din şcoală în şcoală, mai mult, ia, aşa de frunza frăsinelului, mâine, poimâine avem să ne trezim nişte babalâci gubavi şi oftigoşi numai buni de făcut popi, ieşiţi din Socola.

— Ce zici dumneata, moş Luca, despre unele ca aceste?

— Ce să zic, dascăle Zaharia; ştim noi cum vi-s formele? Eutrebuie să vă duc la locul hotărât, şi, de-aici încolo, cum v-a sluji capul. Hi, căluţii tatii, să ne întoarcem cât mai degrabă acasă! Cum auzeam noi pe moş Luca pomenind cu drag de casă şi când mai vedeam cum rămân satele şi locurile frumoase în urmă, şi tot altele necunoscute se înfăţişează înainte-ne, supărarea noastră

creştea la culme! Pentru fiecare fântână, pârâu, vâlcică, dumbravă şi alte locuri drăgălaşe ce lăsam în urmă-ne scoteam câte-un suspin adânc din piepturile noastre! Şi, după mintea ce-o aveam, ne-am fi întors înapoi chiar atunci, de nu eram daţi în seama lui moş Luca, de care ne ruşinam ca şi de părinţii noştri. După un scurt popas, făcut la podul de la Timişeşti, de pe Moldova, pornim înainte spre Moţca şi suim încet-încet codrul Păşcanilor. Apoi, din vârful acestui codru, mai aruncăm, nemernicii de noi, câte-o căutătură jalnică spre munţii Neamţului: uriaşii munţi, cu vârfurile ascunse în nouri, de unde purced izvoarele şi se revarsă pâraiele cu răpejune, şopotind tainic, în mersul lor neîncetat, şi ducând, poate, cu sine multe-multe patimi şi ahturi omeneşti, să le înece-n Dunărea măreaţă!

— Ei, ei! măi Zaharie, zic eu, coborându-ne la vale spre Păşcani; de-acum şi munţii i-am pierdut din vedere, şi înstrăinarea noastră este hotărâtă cine ştie pentru câtă vreme!

— Cum ne-a fi scris de la Dumnezeu sfântul, zise Zaharia, cu glasul aproape stins, ş-apoi rămase dus pe gânduri tot drumul, până la Blăgeşti, peste Şiret, unde ne-a fost şi masul în noaptea aceea. Dar vai de masul nostru! Aici, pe prispa unui rotar, puţin de nu era să rămânem chiori. De cu seară şi până după miezul nopţii am stat numai într-o fumăraie de baligi, ca la carantină, şi tot ne-au coşit ţânţarii.

— Aşa-i viaţa câmpenească, zise moş Luca, cioşmolindu-se şi învârtindu-se ca pe jăratic, de răul ţânţărimii. Cum treci Şiretul, apa-i rea şi lemnele pe sponci; iar vara te înnăduşi de căldură, şi ţânţarii te chinuiesc amarnic. N-aş trăi la câmp, Doamne fereşte! Halal pe la noi! Apele-s dulci, limpezi ca cristalul şi reci ca gheaţa; lemne, de-ajuns; vara, umbră şi răcoare în toate părţile; oamenii, mai sănătoşi, mai puternici, mai voinici şi mai voioşi, iar nu ca işti de pe câmp: sarbezi la faţă şi

zbârciţi, de parcă se hrănesc numai cu ciuperci fripte, în toată viaţa lor.

— Ştii una, moş Luca, zise Zaharia de la o vreme. Găinuşa-i spre asfinţit, rariţile de-asemene, şi luceafărul de ziuă de-acum trebuie să răsară; haidem să pornim la drum!

— Că bine zici, dascăle Zaharie! parcă ţ-a ieşit un sfânt din gură! Decât ne-om tot învârti şi cioşmoli pe iastă prispă, mai bine să scurtăm din cale. Căci mare-i Dumnezeu, ne-a feri el de întâmplări! Şi aşa, luându-ne rămas bun de la gazdă, care era tot afară culcat, pe altă prispă, plecăm. Şi cum ieşim în şleah, părerea noastră de bine: întâlnim câţiva oameni, cu nişte care cu draniţă, mergând spre Iaşi. Neîntov ărăşim cu dânşii, de frica lăieşilor din Ruginoasa, şi hai-hai, hai-hai, până-n ziuă, iacă-tă-ne în Târgul-Frumos, unde-am şi înjunghiat câţiva harbuji într-ales, de ne-am potolit, deocamdată, şi foamea, şi setea. Apoi, după ce s-au hodinit caii, am pornit înainte, spre Podu-Leloaie; şi de aici, tot înainte spre Iaşi, mai mult pe jos decât în căruţă, căci zmeii lui moş Luca se muiaseră de tot; şi ţăranii noştri, glumeţi cum sunt ei, ne tot şfichiuiau, în treacăt, care dincotro, de ni-era mai mare ruşinea de ruşinea lui moş Luca. Iar, mai ales, pe la asfinţitul soarelui, tocmai când intram în Iaşi, pe rohatca Păcurari, un flăcăuan al dracului ne-a luat în râs cum se cade, zicând:

— Moşule, ia sama de ţine bine telegarii ceia, să nu ia vânt; că Iaşul ista-i mare şi, Doamne fereşte, să nu faci vreo primejdie!… Atâta i-a trebuit lui moş Luca, ş-apoi lasă pe dânsul! câte parastase şi panaghii, toate i le-a ridicat…

— I-auzi, măi! Dac-ar şti el, chiolhănosul şi ticăitul, de unde am pornit astă noapte, ş-ar strânge leoarba acasă, n-ar mai dârdâi degeaba asupra căişorilor mei! Ş-apoi doar nu vin eu acum întâiaşi dată la Iaşi, să-mi dea povăţ unul ca dânsul ce rânduială trebuie să păzesc. Patruzecile mâne-sa de golan! Dacă n-a stat oleacă, să-l învăţ eu a mai

lua de altă dată drumeţii în râs! Văzând noi că ne iau oamenii tot peste picior şi pe moş Luca tulburat din cale-afară, cum eram în căruţă, ne acoperim peste tot c-un ţol, zicând eu, cam cu sfială:

— Moş Luca, de te-a întreba cineva, de-acum înainte, de ce trag caii aşa de greu, să spui că aduci nişte drobi de sare de la Ocnă, şi las dacă nu te-a crede fiecare!…

— Ei, apoi?! Ştiutu-v-am eu că şi voi mi-aţi fost de-aceştia? zise moş Luca, mergând pe lângă cai, plin de năduh; nu mă faceţi, că ia acuşi vă ard câteva jordii prin ţolul cela, de v-a trece spurcatul! auzind noi ce ni se pregăteşte, ghiontitu-ne-am unul pe altul, chicotind înnăduşit, şi ca mai ba să zicem nici care! În sfârşit, după multe şfichiuiri ce-a primit moş Luca de la unii-alţii, cum e lumea a dracului, mergând noi în pasul cailor, din hop în hop, tot înainte prin rătăcănile de pe uliţele Iaşilor, am ajuns într-un târziu, noaptea, în cieriul Socolei şi am tras cu căruţa sub un plop mare, undeam găsit o mulţime de dăscălime adunată de pe la catiheţi, din toate judeţele Moldovei: unii mai tineri, iar cei mai mulţi cu nişte târsoage de barbe cât badanalele de mari, şezând pe iarbă, împreună cu părinţii lor, şi preoţi şi mireni, şi mărturisindu-şi unul altuia păcatele!

Adus de la „http://ro. wikisource.org/wiki/Amintiri din Copil%C4%83 rie”.

Views
— Articol
— Discuţie
— Editează pagina
— Istoric
Personal tools
— Autentificare
Navigare
— Pagina principală
— Portalul comunităţii

— Discută la cafenea
— Schimbări recente
— Pagină aleatoare
— Ajutor
— Donaţii
Caută
Du-te
rusa de scule
— Ce se leagă aici
— Modificări corelate
— Trimite fişier
— Pagini speciale
— Versiune tipărire
— Permanent link
— Ultima modificare 6 February 2005 16: 20.
— Conţinutul este disponibil sub Licenţa GNU pentru documentaţie liberă.
— About Wikisource
— Disclaimer